

Rob Giel Onderzoekcentrum

Jaarverslag 2012

Onderzoek

Stand van zaken van het
klinisch epidemiologisch onderzoek
in de noordelijke ggz

RGOC

Jaarverslag 2012

Onderzoek

Stand van zaken van het
klinisch epidemiologisch onderzoek
in de noordelijke ggz

Colofon

Het Rob Giel Onderzoekcentrum is een samenwerkingsverband tussen Lentis, Stichting GGZ Friesland, Stichting GGZ Drenthe, Dimence, Mediant en het Universitair Centrum Psychiatrie van het Universitair Medisch Centrum Groningen.

Redactie

Martha Messchendorp en Richard Bruggeman

m.m.v.:

Rudi Diekstra (p. 21)

Fotografie

Martha Messchendorp (p. 20)

Marten Veldthuis (p. 6)

Vormgeving

Extra Bold, Groningen

Druk- en bindwerk

Plan Support, Assen

Rob Giel Onderzoekcentrum

Universitair Centrum Psychiatrie, locatie Triadegebouw
(ingang 24),

1e verdieping, K-vleugel (CC72)

Universitair Medisch Centrum Groningen

Postbus 30.001

9700 RB Groningen

Telefoon: 050 361 20 79

Fax: 050 361 97 22

E-mail: info@rgoc.nl

Website: www.rgoc.nl

Voorwoord

Beste lezer!

Met veel plezier presenteren wij u het nieuwe jaarverslag 2012 van het Rob Giel Onderzoekcentrum. Het afgelopen jaar zijn er veel nieuwe ontwikkelingen geweest, waarvan wij u graag op de hoogte willen stellen.

Er kon dit jaar een begin gemaakt worden met het uitvoeren van de plannen uit het visiedocument RGOc, opgesteld in 2011. Zo werden er een tweetal nieuwe netwerken in het leven geroepen: het Netwerk Stemmings- en Angststoornissen en het Netwerk Ouderenpsychiatrie. Met het al langer bestaande Netwerk Psychotische Stoornissen vormen deze drie netwerken nu de verbindingslijnen, waarlangs het klinisch epidemiologisch onderzoek van het RGOc ontwikkeld zal gaan worden. U kunt hier lezen over hun onderzoeksplannen.

Nieuwe informatie en communicatie technologieën zijn speerpunt binnen iedere GGz instelling. ICT wordt daarbij ook ingezet in de vorm van nieuwe E-Health behandelmodules. Onderzoek naar de effectiviteit van deze nieuwe behandelvormen is geboden. Binnen het RGOc is E-Health dan ook als een belangrijk onderzoeksdomein aangemerkt, dat zich het komende jaar tot een nieuw onderzoeksnetwerk zal ontwikkelen. Ook nieuwe maatschappelijke ontwikkelingen en forse bezuinigingen dienen zich aan. Het Bestuurlijk Akkoord dat in 2012 werd gesloten heeft verstrekkende gevolgen voor de gehele GGZ. Om op dit alles goed in te kunnen spelen, werd in samenspraak met de Stuurgroep besloten om de expertise op het gebied van kosteneffectiviteit het komend jaar verder te gaan ontwikkelen binnen de RGOc regio.

Om al deze onderzoeksactiviteiten mogelijk te maken, moeten innovatieve technieken op het gebied van databeheer ontwikkeld worden. U leest hierover bij het Datawarehouse. Tenslotte is de consultatiefunctie voor individuele onderzoeksvragen verder uitgebreid.

Om de toename in trainingen en nascholingsactiviteiten te kunnen coördineren werd dit jaar de RGOc-Academie opgericht, die al meteen een groot aantal cursussen en nascholingen kon realiseren.

Het primaire doel van het RGOc blijft het doen van klinisch epidemiologisch onderzoek naar beloop en behandeling van psychiatrische aandoeningen binnen de participerende instellingen, teneinde bij te dragen aan de kwaliteit en evidentie van de psychiatrische zorg. Dit jaarverslag bevat dan ook een groot aantal onderzoeksprojecten die in 2012 werden uitgevoerd dan wel in dit jaar werden afgerond.

Hoewel het aantal RGOc onderzoeken blijft stijgen, is de dikte van het jaarverslag niet toegenomen. Dit komt omdat we u meer dan in vorige jaren zullen verwijzen naar de RGOc website, waar u alle actuele informatie goed kunt vinden.

Namens de onderzoekers van het RGOc wensen wij u veel leesplezier,

Martha Messchendorp
Communicatiemedewerker

Dr. Richard Bruggeman
Hoofd RGOc

Inhoudsopgave

Jaarverslag 2012

Het Rob Giel Onderzoekcentrum

- ▶ Historie
- ▶ Onderzoeksprogramma
- ▶ Doelstelling en plaats van het RGOc

Onderzoeksprogramma

Samenwerking met andere organisaties en afdelingen

Het jaar 2012

Organisatie

- ▶ Organisatie
- ▶ Financiën
- ▶ Promovendi

Onderzoek, de stand van zaken

Programma en werkwijze

Overzicht onderzoeksprojecten

In 2012 afgerond onderzoek

Publicaties

Publicaties 2012

RGOc-reeks

Medewerkers RGOc

Het Rob Giel Onderzoekcentrum

6

Historie

De vroegere afdeling Sociale Psychiatrie, van 1969 tot 1994 onder leiding van hoogleraar Rob Giel (1930-2009), was mede gericht op de evaluatie van beleid, organisatie en structuur van de regionale instellingen voor geestelijke gezondheidszorg.

Om de relatie tussen onderzoek en praktijk te versterken op het gebied van zorgonderzoek naar chronische psychiatrische aandoeningen is op 1 december 2000 het Rob Giel Onderzoekcentrum (RGOc) opgericht. Hierin werken samen de Stichtingen GGZ Friesland en GGZ Drenthe, Lentis, Dimence, Mediant en het Universitair Centrum Psychiatrie van het Universitair Medisch Centrum Groningen.

In lijn hiermee bekleedde Durk Wiersma, programma-leider van het RGOc, van 18 oktober 2002 tot 1 september 2011 de door GGZ Nederland ingestelde bijzondere leerstoel klinische epidemiologie van psychiatrische stoornissen. Wiersma is in juni 2012 opgevolgd door dr. Richard Bruggeman, psychiater en hoofd onderzoekslijn psychotische stoornissen bij het Universitair Centrum Psychiatrie van het UMCG.

Onderzoeksprogramma

Het wetenschappelijk onderzoek binnen het RGOc is gericht op evaluatie van psychiatrische behandeling, begeleiding en/of zorg en op onderzoek dat daartoe indirect bijdraagt. Er worden studies verricht naar de (kosten-)effectiviteit van interventies in de zorg en meer beschrijvende studies naar onder meer residentiële en ambulante woonzorg, bijwerkingen van medicatie en somatische comorbiditeit bij chronische patiënten, samenwerking met de familie en 'shared decision making'. Daarnaast is er aandacht voor instrumentontwikkeling. Het onderzoek is opgezet volgens de gebruikelijke methodologische criteria voor empirisch en bij voorkeur gecontroleerd onderzoek en is van belang voor de geestelijke gezondheidszorg in het algemeen. Eis is dat het leidt tot publicatie in (inter)nationale tijdschriften, kortom een bijdrage levert aan 'evidence based mental health care'. Op het RGOc-onderzoek wordt in het tweede deel van dit jaarverslag dieper ingegaan.

Deze foto van het RGOc is gemaakt op 23 april 2013.

Er ontbreken een aantal mensen i.v.m. congressen en vakantie.

Jaarverslag 2012

Doelstelling en plaats van het RGOc

Het Rob Giel Onderzoekcentrum (RGOc) is als samenwerkingsverband van universiteit en de regionale GGZ instellingen organisatorisch geworteld binnen het Universitair Centrum Psychiatrie (UCP) van het UMCG en bestaat uit onderzoekers in dienst van het UMCG en medewerkers uit vijf noordelijke GGZ -instellingen, die participeren in onderzoek dat past binnen het RGOc.

Primaire doelstelling van het RGOc is de bevordering van klinisch epidemiologisch onderzoek naar beloop en behandeling van psychiatrische stoornissen binnen de aangesloten instellingen. Het onderzoek beoogt daarmee bij te dragen aan de kwaliteit en effectiviteit van psychiatrische behandeling in de geestelijke gezondheidszorg in Noord Nederland.

Het RGOc is nadrukkelijk bedoeld als academische werkplaats en vormt een organisch netwerk van behandelaren en onderzoekers die gezamenlijk patiëntgebonden onderzoek verrichten. De interactie van klinische praktijk en wetenschappelijke expertise kan de kwaliteit van dergelijk onderzoek verhogen en de richting van het onderzoek mede bepalen.

Het RGOc vormt op deze manier een brug tussen behandelaren in de klinische praktijk en wetenschappelijke onderzoekers van het UMCG, die werken aan gemeenschappelijke vraagstellingen.

Het onderzoek binnen het RGOc sluit aan bij de onderzoeksnetwerken psychotische stoornissen, stemmings- en angststoornissen en ouderenpsychiatrie. Het onderzoek in elk van deze onderzoekslijnen richt zich op etiologie, beloop en gevolgen (inclusief hun determinanten), alsmede op interventies (behandeling en zorg).

Het Rob Giel Onderzoekcentrum bundelt het beloopsonderzoek en het interventieonderzoek van farmacologische, psychologische en psychosociale aard zoals dat in de drie patiëntgebonden onderzoekslijnen aan bod komt, binnen het UCP en de regionale ggz-instellingen in Groningen, Friesland, Drenthe en Overijssel – voor zover dit voldoet aan de kwaliteitseisen van verantwoorde methodologie, verantwoordelijke projectleider en publicatieverplichting. Het RGOc bevordert waar mogelijk en wenselijk ook meer fundamenteel gericht onderzoek in het kader van patiëntgebonden onderzoek binnen en buiten de academische setting.

Onderzoeksprogramma

Onderzoek bij het RGOc

Het klinisch onderzoek van het RGOc zal zich de komende jaren richten op een beperkt aantal thema's, t.w. de onderzoeksspeerpunten psychotische stoornissen, stemmings- en angststoornissen en ouderenpsychiatrie. Daarnaast zal expertise verder ontwikkeld worden op het gebied van e-Health en kosteneffectiviteit. Onderzoeksgegevens zullen op innovatieve wijze worden verzameld en bewerkt binnen het Datawarehouse van het RGOc. Voor individuele onderzoeksvragen is de consultatiefunctie beschikbaar.

Eén van de doelen voor de komende jaren is een betere samenhang te creëren tussen zuiver wetenschappelijk en patiëntgebonden onderzoek, bijvoorbeeld door een verbinding per thema. Maar ook juist een specifieke onderzoeksvorm, zoals bijvoorbeeld het gebruik van methoden ontwikkeld in het interventielab (iLab) van het UCP kan daarbij leidend zijn.

Bovendien kan het RGOc het contact bevorderen tussen de verschillende onderzoeksgroepen binnen de deelnemende ggz-instellingen, waardoor efficiënter en kosteneffectiever onderzoek gedaan kan worden op het gebied van patiëntenzorg, epidemiologie en klinische trials.

Daarnaast kan het RGOc door optimaal gebruik te maken van ROM-gegevens en het PCR-NN antwoord geven op vragen naar de (kosten)effectiviteit van interventies en zorgpaden bij een breed scala van aandoeningen in de geestelijke gezondheidszorg.

Netwerken binnen de RGOc-regio

Rond de diverse thema's zijn binnen het RGOc een aantal netwerken gedefinieerd, bestaande uit (klinisch) onderzoekers en behandelaren uit de participerende instellingen. Zo zijn in 2012 netwerken opgericht voor de ouderenpsychiatrie en de stemmings- en angststoornissen. Het Netwerk Psychotische Stoornissen bestaat al sinds de oprichting van het RGOc en heeft hierbij als voorbeeld gediend voor het ontwikkelen van de nieuwe netwerken. Andere onderzoeksgebieden, zoals de forensische psychiatrie, zijn waar mogelijk ondergebracht bij één van de hoofdlijnen.

De RGOc Netwerken Psychotische Stoornissen, Stemmings- en Angststoornissen en Ouderenpsychiatrie bestaan uit richtinggevende personen in de zorg (zoals de A- en P-opleiders), behandelaren met interesse in wetenschappelijk onderzoek, alsmede uit onderzoekers uit de onderzoeksafdelingen van de deelnemende ggz-instellingen en het UMCG. Binnen deze netwerken kunnen ideeën gegenereerd worden en gezamenlijke studies gedaan worden. Ook wordt kennisuitwisseling en regionale samenwerking op het gebied van de patiëntenzorg hierdoor bevorderd, zoals rond de ontwikkeling van zorgprogramma's.

Voor beloopstudies binnen deze netwerken kan gebruik gemaakt worden van grote naturalistische longitudinale cohorten, zoals bv. NESDA, NESDO en GROUP, maar ook bijvoorbeeld het noordelijke PHAMOUS cohort. Daarnaast zullen juist de binnen de netwerken ontwikkelde behandelstudies de regionale samenwerking op het gebied van onderzoek stimuleren.

Netwerk Psychotische Stoornissen

In het Netwerk Psychotische Stoornissen zijn (behandelaar-)onderzoekers van alle RGOc-instellingen vertegenwoordigd. De vier belangrijkste onderzoeksthema's binnen het netwerk zijn (i) negatieve en depressieve symptomen en emotieregulatie, (ii) neuro- en sociale cognitie en inzicht, (iii) somatische comorbiditeit, farmacotherapie en farmacogenetica, en (iv) beloop en sociaal functioneren & recovery (veerkracht).

Doorlopend project binnen het netwerk is PHAMOUS (PHarmacotherapy Monitoring and Outcome Survey), dat GGZ Friesland, GGZ Drenthe, Lentis en het UCP een goed ontwikkeld ROM-systeem biedt. In 2012 is gewerkt aan participatie van Dimence en Mediant aan PHAMOUS door afstemming van de diverse ROM-systemen, hetgeen in de loop van 2013 moet zijn gerealiseerd. Een langlopend project binnen het netwerk is de GROUP-studie, waarvan de dataverzameling per september 2013 zal zijn afgerond. Dankzij een gezamenlijke inspanning van velen is in 2012 de infrastructuur neergezet voor een grootschalig vroegdetectie-programma van psychotische symptomen. Alle bij het RGOc aangesloten instellingen zijn hierbij betrokken, alsmede Accare.

Volledige participatie in (klinische) studies op het gebied van psychosen door Dimence en Mediant is een van de doelstellingen voor de komende tijd. Beide instellingen zijn al lange tijd betrokken bij GROUP, bij het ROM-psychosen project (PHAMOUS) en nu ook bij de opzet van psychose risico interventieteams in het noorden des lands, waaraan ook wetenschappelijk onderzoek wordt gekoppeld. Daarnaast participeren zij in nieuwe studies

naar life-style interventies en psychotherapeutische interventies gericht op negatieve symptomen.

In het verslagjaar is gestart met een onderzoek naar het effect van bitopertin naast bestaande antipsychotica voor patiënten met persisterende negatieve symptomen (de SearchLyte studie), dat wordt uitgevoerd bij GGZ Drenthe, Lentis en het UCP. De inclusie van patiënten loopt.

Het Netwerk Psychotische Stoornissen telde in 2012 21 promovendi, van wie er bij het ter perse gaan van dit jaarverslag inmiddels vier zijn gepromoveerd. Het aantal publicaties dat voortkomt uit dit netwerk is niet gering. Om deze lijn te kunnen voortzetten worden voortdurend nieuwe subsidiemogelijkheden onderzocht om nieuwe onderzoekers te kunnen aanstellen.

In 2012 zijn binnen het netwerk vele subsidies verworven, waarvan enkele hier genoemd worden. Voor onderzoek naar apathie bij schizofrenie is een VICI-subsidie toegekend van 1,5 miljoen euro. Voor onderzoek naar de Triadekaart is een subsidie verkregen van 100.000 euro (2013/2014). Aan het onderzoek naar kosteneffectiviteit van IRB is 300.000 euro subsidie toegekend (2013 t/m 2015). Het victimisatie-onderzoek mocht zich verheugen in de toekenning van een subsidie van 580.000 euro (voor 6 jaar vanaf 2013), waarop twee promovendi zullen worden aangesteld. Voor een tussentijdse web-based vervolgmeting van de groep kinderen met en zonder auditieve hallucinaties is een subsidie van 60.000 euro verkregen.

Netwerk Ouderenpsychiatrie

Het afgelopen jaar is vanuit het RGOc een start gemaakt met het Netwerk Ouderenpsychiatrie. Klinisch onderzoekers uit de ouderenpsychiatrie van de ggz-instellingen die in het RGOc participeren, komen maandelijks bijeen. Op het overleg worden onderzoeken besproken die in de ggz-instellingen worden uitgevoerd en initiatieven om tot gezamenlijke studies binnen het netwerk te komen.

Het type onderzoek waaraan wordt gedacht voor het Netwerk Ouderenpsychiatrie wordt goed geïllustreerd door een eerste gezamenlijke studie, die naar verwachting binnenkort van start zal gaan. Het gaat hierbij om een onderzoek naar determinanten van het beloop van angst, stemmings- en somatoforme stoornissen bij ouderen die in behandeling komen bij de ambulante ouderenpsychiatrie. Dit ROM-GPS onderzoek, wat staat voor Routine Outcome Monitoring for Geriatric Psychiatry & Sciences, beoogt goo patiënten van diverse poliklinieken ouderenpsychiatrie te includeren en het beloop van hun klachten, kwaliteit van leven en klanttevredenheid te volgen gedurende hun behandeling in de ggz en één jaar daarna. De behandeling die men ontvangt zal hierbij worden geregistreerd en de metingen van het beloop zullen nauw aansluiten bij veranderingen in de behandeling. Deze studie illustreert de aansluiting die in het Netwerk Ouderenpsychiatrie wordt gezocht bij de thema's staging en profilering van psychiatrische aandoeningen, die ook een centrale rol spelen in de andere onderzoeksnetwerken van het RGOc. In ROM-GPS zal bij de intake de psychiatrische voorgeschiedenis van de patiënten nauwkeurig in kaart worden gebracht, om na te gaan of het gaat om nieuwe – zogenaamde 'laat

ontstane' – aandoeningen, dan wel om recidieven van bekende aandoeningen. Daarnaast zal profilering van de aandoeningen vorm worden gegeven door te focussen op determinanten van de behandelresponse en terugval die specifiek voor ouderen van belang zijn, zoals fysieke kwetsbaarheid ('frailty'), cognitieve disfuncties en leefstijlfactoren zoals de mate waarin men lichamelijk en sociale actief is.

Het ROM-GPS onderzoek is door Richard Oude Voshaar (UCP/UMCG) gepresenteerd op het RGOc symposium in december 2012, dat voor de helft gewijd was aan onderzoeken uit het Netwerk Ouderenpsychiatrie. Matheus Arts (GGZ Friesland) presenteerde op dit symposium onderzoek naar de betekenis van frailty voor de ouderenpsychiatrie. Ista Bogers (Dignis/Lentis) deed verslag van haar onderzoek naar suïcidegedachten van depressieve ouderen, dat zij uitvoert met de gegevens van de Nederlandse Studie naar Depressie bij Ouderen (NESDO). En Lia Verlinde (Mediant) ging in op een verwant onderwerp, namelijk doodswensen van ouderen in het algemeen, waarvoor zij onderzoeksplannen ontwikkelt. Het Netwerk Ouderenpsychiatrie heeft tot doel de kwaliteit en samenhang van studies in de ouderenpsychiatrie te bevorderen.

Netwerk stemmings- en angststoornissen

Voor het opzetten van het Netwerk Stemmings- en Angststoornissen is in 2012 een eerste aanzet gedaan door behandelaren en onderzoekers van het UCP, Dimence, GGZ Drenthe, GGZ Friesland, Lentis en Mediant. Binnen deze groep is een inventarisatie gedaan van de wensen binnen de afzonderlijke instellingen. Voor dit Netwerk zal op korte termijn ook een coordinator-onderzoeker bij het RGOc worden aangesteld.

Op het gebied van de stemmings- en angststoornissen zijn een aantal onderzoekslijnen aan te wijzen die goed passen bij de doelstellingen van het RGOc. Zo kan men ook binnen dit Netwerk door staging en profilering van depressie de effectiviteit van behandelingen onderzoeken, waarbij routine outcome monitoring een grote rol speelt, hetgeen goed aansluit bij het onderzoek van dr. Eric Ruhé. Voor het nader karakteriseren van de dimensies die tezamen het beeld depressie vormen kan de groep van prof. dr. Peter de Jonge (UCP) de populatie in de RGOc regio onderzoeken, met de vraag welke clusters van symptomen bij depressie van belang zijn, en welke fysiologische en genetische factoren bij deze symptomen een rol spelen. Daarnaast zal begonnen worden met studies naar innovatieve interventies en preventie/vroeginterventie in grote populaties (prof.dr. Robert Schoevers, UCP). Binnen het Netwerk is verder aandacht onderzoek naar bipolaire stoornissen (dr. Anja Stevens, Dimence) en Angststoornissen (prof.dr. Gerrit Glas, Dimence). In Friesland wordt door dr. Sybolt Okke de Vries veel onderzoek gedaan naar de ontwikkeling en evaluatie van zorgpaden voor depressieve stoornissen. Daarnaast zijn er vergevorderde plannen om een onderzoeks-polikliniek op te zetten bij de polikliniek stemmings- en angststoornissen in Assen, een initiatief van dr. Hans Mulder (Wilhelmina Ziekenhuis Assen).

RGOc-Datawarehouse

Een datawarehouse is een centrale plek waar databestanden op een veilige manier worden beheerd, verwerkt en eventueel geanalyseerd. Databestanden kunnen geanonimiseerd ter beschikking worden gesteld aan onderzoekers. Ook koppeling van databestanden

wordt daar uitgevoerd. Een voorbeeld van dit laatste is de koppeling van de TRAILS database aan het psychiatrisch casusregister. In TRAILS wordt een cohort van circa 2500 jongeren vanaf hun 11de jaar gevolgd en regelmatig bemeten. Nu zijn ze ongeveer 20 jaar. In het psychiatrisch casusregister wordt vanaf 2000 het zorggebruik van alle patiënten geregistreerd die worden behandeld in de GGZ in Friesland, Groningen en Drenthe. Door de TRAILS data te koppelen met het casusregister kunnen we dus zien welke TRAILS jongeren werden behandeld in de GGZ en ook welke behandeling dit was en hoe lang die duurde. Dit geeft inzicht in risicofactoren van GGZ gebruik. We streven ernaar om in principe alle (grote) databestanden in het datawarehouse te gaan beheren. Dit geldt nu in ieder geval voor de databestanden van RoQua, het casusregister en GROUP. De tijd lijkt voorbij dat onderzoekers zelf hun data beheren. Dat heeft namelijk grote nadelen. Immers als de onderzoeker vertrekt, wat gebeurt er dan met de data? Vaak gaan onderzoekers slordig met de data om zodat achteraf niet meer is na te gaan welke manipulaties er hebben plaatsgevonden. Door het databeheer centraal op een eenduidige professionele manier te doen wordt dit transparant en overdraagbaar. Bijvoorbeeld, alle veranderingen en aanpassingen in de data horen in syntaxen te worden vastgelegd zodat alle datamanipulaties en berekeningen vanaf de bron-data herleidbaar zijn. We kunnen dit een professionaliseringslag in de sociale en medische wetenschap noemen. Zodra dit mogelijk is, zal het datawarehouse gaan participeren in de Stichting Mondriaan. Deze stichting, waaraan een Trusted Third Party (TTP) is gekoppeld, voert koppeling van databestanden uit via deze TTP.

Mondriaan werkt met een aantal landelijke knooppunten (HDR's genoemd). Het RGOc-datawarehouse zal een eigen knooppunt, het Northern Netherlands Mental Health Network, krijgen. De koppelingstaak die nu nog door medewerkers van het datawarehouse wordt uitgevoerd wordt dan door een onafhankelijke TTP gedaan. Op die manier wordt de veiligheid van privacygevoelige gegevens (zoals naam en geboortedatum) nog sterker gewaarborgd omdat die niet meer door 'ons' gezien worden. We hopen dat Mondriaan aan het eind van dit jaar de software zodanig ontwikkeld heeft dat we met ingang van volgend jaar van start kunnen gaan. Dan zal bijvoorbeeld het koppelingsproces in het psychiatrisch casusregister op die manier gaan verlopen. Maar ook een koppeling tussen bijvoorbeeld de data van het grote UMCG project Lifelines, dat eveneens in Mondriaan participeert, en andere databestanden zoals het casusregister wordt dan mogelijk.

Verantwoordelijk voor het datawarehouse zijn: Ellen Visser, Erwin Veermans en Sjoerd Sytema.

E-Health

E-Health, het gebruik van informatie- en communicatietechnologieën om de geestelijke gezondheidszorg te verbeteren, is een speerpunt van alle RGOc-instellingen. Op dit moment zijn er enkele voorbeelden (bijv. Wegweis project, Serious Gaming project, RoQua) van e-Health als innovatieve interventie. Voor het verder ontwikkelen van gezamenlijke e-Healthplannen binnen de RGOc-regio is Lian van der Krieke aangesteld, naast haar aanstelling als promovendus bij het WEGWEIS onderzoek. De basis van de RGOc e-health lijn is om ook hier een regionaal

netwerk te vormen, waarin de aangesloten instellingen participeren. Om te kijken of er voldoende draagvlak is voor een dergelijk platform en om in kaart te brengen waar behoeften liggen, heeft het e-health team alle RGOc-instellingen bezocht. Ook zijn er regelmatig vergaderingen van de e-health contactpersonen van de instellingen waar onderzoeksvoorstellen, geschikte meetinstrumenten, nieuwe methodologieën en technische tools besproken worden. Een belangrijke opdracht voor dit E-Health netwerk zal zijn om wetenschappelijk onderzoek op te zetten naar de (kosten-)effectiviteit van de nieuwe E-Health methodieken.

De e-healthlijn wordt getrokken door: Lian van der Krieke, Robert Schoevers, Sjoerd Sytema en Erwin Veermans.

De RGOc-consultatiefunctie

In 2012 werd de RGOc consultatiefunctie in het leven geroepen. Deze rol zal de komende jaren vervuld worden door Jooske van Busschbach. Het RGOc biedt door de consultatieve functie ondersteuning aan onderzoekers, die onderzoeksvoorstellen willen schrijven of anderszins ondersteuning willen hebben bij hun onderzoek. De consulent heeft ook aandacht voor onderzoek dat niet primair onder de bestaande thema's valt en dicht bij de praktijk ligt. Er is een start gemaakt door de mogelijkheid voor consultatie actief onder de aandacht te brengen en daardoor een meer outreachend karakter te geven. Dit jaar kwamen een aantal vragen van verpleegkundig specialisten in opleiding, van promovendi en andere onderzoekers rondom een geschikte onderzoeksopzet, de keuze voor instrumenten, poweranalyses en ondersteuning bij toetsing bij de METC. Ook is ondersteuning geboden bij statistische analyses. De

consulent kan adviezen en ondersteuning geven maar verwijst ook door naar andere onderzoekers binnen het RGOc.

Jooske van Busschbach combineert deze aanstelling met het lectoraat Bewegen, gezondheid en welzijn bij Hogeschool Windesheim in Zwolle. De combinatie met haar lectoraatschap maakt het mogelijk om ook HBO-studenten binnen de GGZ-instellingen te begeleiden. Dit maakt ook gecombineerde promotietrajecten mogelijk, die worden aangemoedigd door de RUG. Met de aanstelling van de consulent wil het RGOc de wetenschappelijke 'dienstverlening' binnen het RGOc bevorderen en de samenwerking tussen RGOc en de instellingen intensiveren. Hiertoe zullen de consultatiefunctionaris en/of de programmaleider het RGOc vertegenwoordigen in de wetenschappelijke commissies van de in het RGOc deelnemende organisaties.

Kosteneffectiviteit

In het licht van de bezuinigingen die de gezondheidszorg en in het bijzonder de GGZ te wachten staan, is in samenspraak met de Stuurgroep besloten om met speciale aandacht te kijken naar de kosteneffectiviteit van behandelingen, om te voorkomen dat de bezuinigingen gaan leiden tot verminderde kwaliteit en effectiviteit van de zorg voor de kwetsbare groep ggz-cliënten. Daarbij is niet alleen een goed inzicht in de kosten van zorgconsumptie maar ook van de effectiviteit en kwaliteit van de geleverde zorg van het grootste belang. Dank zij het Psychiatrisch Casus Register Noord Nederland (PCR-NN) en de geaggregeerde ROM-gegevens vanuit het RoQua systeem, beschikt het RGOc over geschikte instrumenten om een zorgsysteem als de GGZ in kwantitatieve termen te beschrijven en te monitoren.

De verzamelde gegevens kunnen gebruikt worden voor onderlinge benchmarking en om de kwaliteit van de geleverde zorg weer te geven, en om aan de verplichting te voldoen om ROM-data aan de Stichting Benchmark GGZ te leveren.

Om te kunnen inspelen op de komende veranderingen is het gewenst dat de RGOc-instellingen over adequate informatie en kennis met betrekking tot kosteneffectiviteit en kwaliteit beschikken. Dit wil het RGOc bereiken door gezamenlijk wetenschappelijk onderzoek te verrichten naar de kosten en kosteneffectiviteit van de zorg binnen de RGOc-regio. Eind 2012 is een eerste begin gemaakt met het bij elkaar brengen van de benodigde expertise voor dit bijzondere onderzoeksgebied.

Samenwerking met andere organisaties en afdelingen

Het RGOc werkt zowel op landelijk als op internationaal niveau samen met ggz-instellingen, andere universitaire afdelingen, kennis- en expertisecentra en Europese researchcentra. Het RGOc ondersteunt en faciliteert de uitvoering van deze onderzoeksprogramma's in de noordelijke ggz. Hieronder volgt een korte opsomming van de belangrijkste samenwerkingsverbanden.

Geestkracht

Het Geestkracht-programma van ZonMw, dat in 2003 van start is gegaan, beoogt de onderzoeksinfrastructuur in de ggz te versterken, deels door middel van relatief kortdurende praktijkzorgprojecten en opleidingstrajecten voor promovendi, deels via een top-down programma waarin universiteiten samen met ggz-instellingen een 10-jarig programma hebben ontwikkeld op het gebied van psychosen (GROUP), angst- en stemmingsstoornissen (NESDA) en ontwikkelingsstoornissen (TRAILS). Groningen is als enige universiteit betrokken bij alle drie de programma's. Hiernaast is het RGOc betrokken bij diverse praktijkzorgprojecten van het Geestkracht-programma. Vanuit NESDA bestaat binnen het Netwerk Stemmingen- en Angststoornissen een nauwe samenwerking met het VUMc en het LUMC. GROUP-partners binnen het Netwerk Psychotische Stoornissen zijn de psychiatrie afdelingen van het UMCU, AMC en MUMC tezamen met een groot aantal GGZ-instellingen. Het Netwerk Ouderenpsychiatrie heeft goede samenwerkingsverbanden met RadboudUMC, VUmc en LUMC (NESDO).

Trimbos-instituut

Met het Trimbos-instituut als het landelijk kennisinstituut op het gebied van de geestelijke volksgezondheid en geestelijke gezondheidszorg zijn gezamenlijk twee landelijke multicenter RCT's uitgevoerd, beide op het gebied van de rehabilitatie en in de fase van afronding: de ene naar de effectiviteit van de IRB (Individuele Rehabilitatie Benadering) en de andere naar de (kosten) effectiviteit van arbeidsrehabilitatie volgens het IPS (individuele Plaatsing en Steun) model, het SCION-onderzoek. Bij dit laatste onderzoek wordt tevens samengewerkt met Kenniscentrum Phrenos, als adviseur bij onderzoek naar IPS in combinatie met WRAP (Wellness and Recovery Action Plan).

Phrenos

Een aantal RGOc instellingen is ook actief lid van Phrenos, het Kenniscentrum voor Ernstig Psychiatische Aandoeningen. Waar mogelijk wordt samengewerkt op het gebied van onderzoek en nascholing (zoals het psychosencongres, PANSS-traning en Psycho-educatie training).

RIBW Alliantie

Op het gebied van psychiatrie woonzorg is sinds 2006 de UTOPIA-studie gaande naar de 22 RIBW's in Nederland in opdracht van de RIBW Alliantie. Doel is de effectiviteit van de door de RIBW geleverde woonzorg (begeleiding) vast te stellen. Dit onderzoek is in 2012 afgesloten met de promotie van Charlotte de Heer. Verder wordt met een aantal instellingen w.o. de Stichting Beschermde Wonen Utrecht samengewerkt aan de ontwikkeling van een vragenlijst naar herstel te gebruiken als maat binnen

de routine outcome monitoring. Daarnaast worden de mogelijkheden voor een intensievere, langdurige samenwerking met het Lectoraat Rehabilitatie (dr. Lies Korevaar) van de Hanze Hogeschool onderzocht.

Casus-registers

Het Psychiatrisch Casusregister Noord-Nederland (PCR-NN) werkt samen met de drie andere psychiatrische casusregisters in Nederland: Zuid-Limburg, Rotterdam-Rijnmond en Midden-Nederland. De casusregisters werken nauw samen in onderzoeksprojecten. Ze publiceren kerncijfers over onder meer de ontwikkeling in het aantal zorggebruikers (prevalentie en incidentie) en bijbehorende zorgconsumptie. Tot en met 2011 werd het PCR-NN, tezamen met de drie andere psychiatrische casusregisters in Nederland (Rotterdam-Rijnmond, Midden-Nederland en Zuid-Limburg), gefinancierd door het ministerie van VWS. Sinds 2012 wordt het PCR-NN gefinancierd vanuit van het RGOc.

Psychosenconsortium

Om het GROUP netwerk met de daarbij ontwikkelde onderzoeksstructuur en –cultuur niet verloren te laten gaan is in 2012 het Psychosenconsortium opgericht. Dit consortium preludeert op de vorming van een landelijk psychiatrie breed onderzoeksnetwerk, zoals dat binnen het Europese ROAMER-programma gestalte moet gaan krijgen. In het nieuwe psychosenconsortium ligt de nadruk op klinisch onderzoek naar behandelstrategieën, (biologische, psychotherapeutische en psychosociale interventies). Het delen van kennis is daarbij essentieel, hiervoor kunnen regionale casuïstiek besprekingen een aanzet geven. De opzet en werkwijze van het consortium is

het best te omschrijven als een netwerk van vijf regionale netwerken, elk met hun eigen organisatiegraad, en wordt gecoördineerd door onderzoekers van het UMCG, UMCU, AMC, ErasmusMC en het MUMC.

Hogescholen in Noord-Nederland.

Het RGOc werkt via de persoon van Jooske van Busschbach nauw samen met de Hogeschool Windesheim, lectoraat Bewegen, Gezondheid en Welzijn. Op dit moment wordt gewerkt aan een RAAK-publiek aanvraag t.b.v. de ontwikkeling van een Praktijk-Onderzoek-Netwerk psychomotore Therapie.

Met de Hanzehogeschool, Lectoraat Rehabilitatie en Herstel, wordt in toenemende mate samengewerkt, o.a. bij het ontwikkelen van onderzoek naar begeleid leren voor mensen met ernstige psychiatrische problematiek. Ook is in 2012 besloten tot een groot gezamenlijk project rond Ambulantisering van de GGZ in samenwerking met een groot aantal RIBW-instellingen. Hoofdonderzoeker van dit project is Charlotte de Heer.

Binnen het E-Health onderzoek van Lian van der Krieke is een gezamenlijk project naar Serious Gaming met medewerkers van De Hoge School Leeuwarden van start gegaan.

Afdelingen binnen het UMCG

Met de vakgroep Epidemiologie wordt nauw samengewerkt: op het gebied van Health Technology Assessment, met dr. Dennis Stant, op het gebied van de statistiek met prof.dr. Edwin van der Heuvel; voor de genetische epidemiologie met dr. Behrooz Alizedah en prof. dr. Harold Snieder, en voor metabole stoornissen met dr. Eva Corpelijn.

Binnen het NeuroImaging Centrum is met name prof. dr. André Aleman mede-initiator van een groot aantal klinische studies binnen de RGOc instellingen, vooral op het gebied van de psychotische stoornissen.

De vakgroep Bewegingswetenschappen van de Rijksuniversiteit Groningen is betrokken bij ontwikkeling en onderzoek naar de Methode voor Stem-Stoot-Stamp, een opstelling waarmee geïnternaliseerde en geëxternaliseerde agressie kan worden gemeten.

EU-GEI

Het European network of national schizophrenia networks studying Gene-Environment Interactions is een groot Europees project, waarin het RGOc via GROUP participeert. De coördinatie van dit project ligt bij de Universiteit van Maastricht. Deelnemende landen zijn naast Nederland: België, Duitsland, Engeland, Frankrijk, Griekenland, Oostenrijk, Spanje, Turkije, Zwitserland en Australië, Brazilië en Hongkong. Het project herbergt een groot aantal studies, die zich richten op gen-omgevingsinteracties bij mensen met een psychose. Naast individuele omgevingsfactoren, zoals trauma, wordt ook gekeken naar meer algemene omgevingsfactoren, zoals urbaniciteit, migratie en het behoren tot een ethnische minderheid.

MERIT

In het MERIT (Metacognitive Reflection & Insight Therapy) onderzoek wordt samengewerkt met researchers van het Roudebush VA Medical Center, Indiana University School of Medicine. In MERIT wordt gebruik gemaakt van de Nederlandse versie van de Metacognition Assessment Scale, die is ontwikkeld door dr. Paul Lysaker (Indiana

University School of Medicine), en het het Indiana Psychiatric Illness Interview (IPII).

CAT

In de Cognitieve Adaptatie Training (CAT) studie wordt samengewerkt met prof. dr. Dawn Velligan, University of Texas, Department of Psychiatry, Health Science Center. CAT richt zich op het verminderen van de negatieve gevolgen die cognitieve stoornissen hebben op het dagelijks functioneren. Hierbij worden vooral stoornissen in het executieve functioneren (het planmatig denken en doelgericht handelen) ondervangen door middel van omgevingshulpmiddelen en compensatiestrategieën. CAT blijkt te leiden tot een verbetering op gebied van dagelijks functioneren, kwaliteit van leven, motivatie en medicatie-inname. Piotr Quee is op dit onderzoek gepromoveerd in 2013. Er wordt nu gewerkt aan een vervolgstudie naar deze succesvolle therapie.

Validering van een Theory-of-Mind (ToM) taak

In een grootschalige Deense studie van psychotische symptomen bij een cohort van 2000 11-jarigen wordt gebruik gemaakt van de ToM-taak Frank, een test om de sociale cognitie te meten bij 10- tot 13-jarige kinderen. De ToM-taak Frank is in 2007 in het Universitair Medisch Centrum Groningen ontwikkeld door Els Blijd-Hoogewys en Agna Bartels t.b.v. het vervolgonderzoek na vijf jaar van een groep 7- en 8-jarige kinderen met en zonder auditieve hallucinaties. Deze ToM-taak Frank is opgezet analoog aan de ToM Storybooks Sam (Blijd-Hoogewys et al., 2008) voor jonge kinderen. De test bestaat uit vragen over een aantal (getekende) situaties met begeleidend verhaaltje. De vragen voor kinderen in deze leeftijdscategorie hebben

betrekking op ‘hogere-orde’ taken, zoals *second-order belief*, *faux-pas*, *white lie*, *irony* en *double-bluff*. Voor gebruik in Denemarken zijn zowel het verhaal als de handleiding vertaald in het Deens (de hoofdpersoon uit het verhaaltje heet nu Frederik). De Deense onderzoeksgroep (o.l.v. Pia Jeppesen, Child and Adolescent Psychiatric Center Glostrup en Faculty of Health Science, University of Copenhagen) zal de ToM-taak Frederik in 2012 psychometrisch evalueren in samenwerking met Els Blijd (Inter-Psy) en Agna Bartels (UMCG/RGOc). Daarnaast zijn Agna Bartels en Els Blijd betrokken bij een artikel van de Deense onderzoeksgroep over hyper-ToM.

Het jaar 2012

Rob Giel-lezing: Vroege Interventie van Psychose

Tijdens het achtste Phrenos-schizofreniecongres – op 22 november 2012 – werd de Rob Giel Lezing met als titel ‘Vroege Interventie van Psychose. Implementatie van multidisciplinaire zorg in Amsterdam’ gehouden door emeritus professor Don Linszen. Hij schetste de ontwikkelingen van de afgelopen decennia m.b.t. de vroege interventie bij psychosen en de ontdekking dat de duur van de onbehandelde psychose een voorspeller is voor de prognose. De laatste jaren is er weer meer belangstelling voor vroegdetectie. In Amsterdam resulteerde dit in de totstandkoming van het Vroege Interventie Psychose (VIP) team met als doel de ontwikkeling van een goede zorg voor jongeren die voor het eerst psychotisch worden/zijn en het op de lange duur voorkomen van veel gezondheidsschade en maatschappelijke schade.

De Rob Giel lezing is in 2008 door Phrenos ingesteld als eerbetoon aan Rob Giel (1930-2009), emeritus hoogleraar Sociale Psychiatrie aan de Rijksuniversiteit Groningen van 1969 tot 1994, en grondlegger van de psychiatrische epidemiologie. De Rob Giel Lezing wordt jaarlijks tijdens het Phrenos-schizofreniecongres gehouden. Eerdere sprekers waren dr. C.J. Slooff, dr. J.T.P.M. Dröes, prof.dr. R.J. van den Bosch en prof.dr. D. Wiersma.

© Universiteitsmuseum, Rijksuniversiteit Groningen

Levensberichten en herdenkingen 2012

De KNAW publiceert jaarlijks ‘Levensberichten en herdenkingen’, een uitgave ter nagedachtenis aan overleden akademiehoogleraren. In 2012 verscheen het levensbericht van Rob

Giel, geschreven door prof.dr. René Kahn. Rob Giel is de belangrijkste grondlegger van de psychiatrische epidemiologie en sociale psychiatrie in Nederland. In 1987 werd hij tot lid benoemd van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW). Kahn karakteriseert Giel als aimabel en bescheiden. Hij bleef vaak op de achtergrond, maar had desalniettemin een beslissende invloed op de psychiatrie, in kleine kring en wereldwijd.

Jooske van Busschbach benoemd tot lector aan Hogeschool Windesheim

Jooske van Busschbach is per 1 juni 2012 benoemd tot Lector Bewegen en Gezondheid aan Hogeschool Windesheim.

Daarnaast blijft zij verbonden aan het Rob Giel Onderzoekcentrum. Het lectoraat en de kenniskring Bewegen, Gezondheid en Welzijn zijn direct verbonden aan de bachelor- en masteropleiding Psychomotorische Therapie (PMT). Die samenwerking blijft en de nadruk komt te liggen op de verdere wetenschappelijke onderbouwing van PMT, met name binnen de geestelijke gezondheidszorg. Samen met Liza Aerts en Durk Wiersma was zij verantwoordelijk voor de pilotstudie 'Vaktherapie in Noord Nederland', een beschrijving van de beroepspraktijk, behandel-effecten en tevredenheid van patiënten met vaktherapie binnen de noordelijke geestelijke gezondheidszorg. Het rapport over deze studie is verschenen als deel 28 in de RGOc-reeks. Jooske van Busschbach zal bij Windesheim gaan werken aan de verdere verbinding tussen het toegepast onderzoek, de bachelor- en masterstudenten en het beroepsveld. En er is veel enthousiasme en betrokkenheid binnen PMT om mee te denken en te participeren in onderzoek ter onderbouwing van het vak. Daarnaast blijft zij verbonden aan het RGOc waar zij is aangesteld als senior onderzoeker en tevens de consultatiefunctie bekleedt.

Richard Bruggeman nieuwe programmaleider

Na het vertrek van Durk Wiersma in juni 2011 is dr. Richard Bruggeman per 1 juni 2012 benoemd tot programmaleider van het RGOc.

Richard Bruggeman is als psychiater en psychosen-onderzoeker al lange tijd verbonden aan het RGOc waar hij samen met vele anderen het PHAMOUS project, het Eerste Psychose Onderzoek in Groningen en het regionale psychose zorgprogramma heeft opgezet. Bruggeman heeft vele publicaties op zijn naam staan en ook heeft hij een groot aantal promovendi begeleid. Daarnaast is hij lid van de Kerngroep Multidisciplinaire Richtlijn Schizofrenie. Ook is hij actief in diverse organisatiecommissies van nascholingsactiviteiten.

Onder zijn leiding zal naast het psychosethema ook het onderzoek naar de affectieve stoornissen en de ouderenpsychiatrie verder worden uitgebouwd. Meer dan in het verleden zullen onderzoekers vanuit UCP/ICPE direct betrokken zijn bij deze thema's, bij wetenschappelijk onderzoek en bij de regionale netwerken die zijn opgezet op deze domeinen.

Subsidies

Joske van Busschbach heeft in 2012 twee nieuwe subsidies verkregen voor wetenschappelijk onderzoek: voor onderzoek naar de kosteneffectiviteit van de zogenaamde Individuele Rehabilitatietraining en voor onderzoek naar de Triadekaart.

Het onderzoek ‘Maatschappelijke participatie mbv de IRB voor mensen met ernstige psychiatrische problematiek: een doelmatigheidsstudie (KEA-IRB)’ is opgezet in samenwerking met Wilma Swildens van Altrecht (penvoerder) en Jaap van Weeghel (Phrenos, Tranzo).

De individuele rehabilitatiebenadering is een methode uit Boston waarbij de realisatie van wensen van mensen met psychotische kwetsbaarheid centraal staat. In dit onderzoek gaat het daarbij specifiek om wensen rondom werken, scholing of dagbesteding. Middels vragenlijsten wordt nagegaan of dit soort wensen beter gerealiseerd kunnen worden met ondersteuning van een in de IRB getrainde rehabilitatiewerker en tevens of deze vorm van begeleiding ‘kosteneffectiever’ is: goedkoper met hogere opbrengsten dan de begeleiding zoals tot nu toe gebruikelijk. Cliënten die begeleid zijn met de Individuele Rehabilitatiebenadering worden vergeleken met cliënten die begeleiding krijgen van werkers niet getraind in de IRB. De subsidie van 3 ton is verstrekt door ZonMW.

Het onderzoek wordt uitgevoerd onder cliënten van de instellingen PromensCare in Assen, Dijk en Duin in Heiloo en Altrecht in Utrecht. Binnen de laatste organisatie is ook de kliniek voor behandeling van mensen met een eetstoornis, Rintveld, betrokken omdat daar sinds kort de IRB ook is ingevoerd voor mensen die al lang in zorg zijn.

Het tweede onderzoeksvoorstel waarvoor subsidie is gekregen betreft de werkzaamheid en resultaten van de Triadekaart. De Triadekaart is een soort inventarisatielijstje waarin de driehoek cliënt-hulpverlener en naasten centraal staat. In beeld wordt gebracht wat het aandeel is van familieleden en naasten die ook betrokken zijn de zorg voor mensen met psychotische problematiek. Ze regelen bijvoorbeeld dingen als een uitkering, de huur en boodschappen. In de Triadekaart worden dit soort, deels praktische zaken, opgesomd en dit fungeert als handvat voor het gesprek tussen alle betrokkenen over hoe de zorg het beste ingericht en verdeeld kan worden. Het doel hiervan is dat zowel de cliënt als de familieleden en naasten tevreden kunnen zijn over de zorg die geboden wordt. Het onderzoek wordt uitgevoerd door de kaart in verschillende instellingen en teams aan te bieden. Daarnaast worden teams gevolgd die niet met de kaart werken. Via enquêtes en interviews wordt er na een jaar gekeken of de Triadekaart ook daadwerkelijk heeft bijgedragen tot betere zorg. De subsidie voor dit onderzoek is tot stand gekomen door een legaat aan de patiëntenvereniging Ypsilon.

Overige toegekende subsidies:

- ▶ Jörg, F. & Oldehinkel, A.J. e.a. Zicht op zorg: adolescenten in de jeugdhulpverlening. Wie zijn deze jongeren en welke problematiek speelt er? Subsidie in de categorie Wetenschappelijk Onderzoek van het Fonds Psychische Gezondheid. Toekenning 21 december 2012.

Fonds Psychische Gezondheid heeft een subsidie toegekend om onderzoek te doen naar het gebruik van geestelijke gezondheidszorg van TRAILS deelnemers.

Hiervoor wordt de TRAILS dataset aangevuld met gegevens uit het Psychiatrisch Casusregister Noord Nederland. Het onderzoek richt zich met name op de vraag welke jongeren, met welke problematiek, gebruik maken van de GGZ en welke risicofactoren van invloed zijn op de duur van het zorggebruik en het type zorg dat de jongeren ontvangen.

- ▶ Jörg, F. & Corpeleijn, E. e.a. Lifestyle Intervention in Severe Mentally Ill Outpatients in The Netherlands (LION).

ZoNMW heeft op 17 december 2012 een doelmatigheidssubsidie toegekend voor onderzoek naar de (kosten)effectiviteit van een leefstijlinterventie bij ambulante patiënten met een ernstige psychiatrische aandoening. De state-of-the-art leefstijlinterventie (gezondere voeding, meer beweging, ondersteuning bij gedragsverandering) maakt gebruik van motivationele technieken en e-Health tools. De cluster gerandomiseerde studie zal worden uitgevoerd bij het UCP, GGZ Friesland, Lentis, GGZ Drenthe en GGZ Centraal.

- ▶ Rozanne van Donkersgoed, MERIT onderzoek, opleidingsfonds PPO Groningen, € 61.000,-
- ▶ Roeline Nieboer, Begeleid leren bij UHR patiënten, Provinsje Fryslân, € 58.000,-

VICI subsidie voor onderzoek naar de onderliggende mechanismen van apathie – prof.dr. A. Aleman

NWO heeft een Vici-subsidie toegekend aan André Aleman (RUG) voor zijn onderzoek naar de onderliggende mechanismen van apathie bij schizofrenie, en bij depressieve patiënten en ouderen met een meer dan gemiddelde vermindering van het geheugen. Apathie is het gebrek aan initiatief of interesse om werk, hobby's of andere activiteiten te ondernemen en het is een belangrijk symptoom van schizofrenie. Binnen de RGOc Netwerken wil Aleman onderzoeken welke hersencircuits verstoord zijn bij apathie. Daarbij zullen verschillende vormen van magnetische hersenstimulatie (TMS) worden onderzocht op hun effect op apathie.

Update Multidisciplinaire Richtlijn Schizofrenie

In 2012 verscheen de update van de Multidisciplinaire richtlijn schizofrenie (MRS). De eerste versie van deze richtlijn verscheen in 2005 en is in de afgelopen jaren herzien in opdracht van ZonMw. In de werkgroep waren beroepsverenigingen en organisaties vertegenwoordigd die betrokken zijn bij de zorg voor mensen met schizofrenie, waaronder onderzoekers van het Rob Giel Onderzoekcentrum: dr. H. Knegtering en dr. R. Bruggeman (hoofdstuk 4), mw. dr. N. Boonstra (hoofdstuk 6), mw. dr. S. Castelein (hoofdstukken 5 en 6) en dr. C.J.A.J. Slooff (hoofdstuk 8). In de update van de MRS zijn nieuwe, effectieve interventies opgenomen en aanbevelingen en handelingsinstructies voor herkenning, diagnostiek, behandeling en herstel van mensen met schizofrenie. De richtlijn is digitaal beschikbaar op de website GGZ Richtlijnen van het Trimbos-instituut en in boekvorm verkrijgbaar bij de boekhandel.

RGOc Academie

Binnen het RGOc bleek behoefte te bestaan aan een trainingscentrum voor medewerkers van het RGOc om gekwalificeerd personeel op te leiden om de continuïteit, verdere groei en ontwikkeling van het onderzoek te waarborgen. Hiertoe is in het najaar van 2012 de RGOc Academie opgericht.

De RGOc Academie biedt onderzoekers, behandelaren en verpleegkundigen regelmatige en gestructureerde scholingen en trainingen van diagnostische instrumenten als bv. PANSS, HoNOS en SCAN. Deze trainingen worden gegeven door gekwalificeerde trainers en zijn bedoeld voor medewerkers van de RGOc-instellingen. Daarnaast worden ook (na)scholingen georganiseerd voor behandelaren en onderzoekers in Noord Nederland. Tevens worden er interbetrouwbaarheids-trainingen binnen onderzoek en ‘train-de-trainer’ cursussen georganiseerd. Een actueel overzicht van de trainingen die worden aangeboden, staan op onze website onder de knop ‘RGOc Academie’. Ook trainingen die verzorgd worden door in het RGOc participerende instellingen, kunnen desgewenst op deze website geplaatst worden. Voor al deze trainingen is het mogelijk om deelnemers via een online aanmeldingsformulier in te schrijven.

Nieuwsbrieven

In 2012 zijn er drie elektronische nieuwsbrieven van het RGOc verschenen. De RGOc- nieuwsbrief informeert geïnteresseerden over de laatste ontwikkelingen op het gebied van onderzoek, subsidies, promoties, publicaties, nascholingen en trainingen in het kader van de RGOc Academie. De nieuwsbrief wordt alleen toegestuurd aan mensen die zich hiervoor aangemeld hebben. Aanmelden kan via de website van het RGOc, www.rgoc.nl. Eind 2012 waren er 565 abonnees.

In 2012 zijn er verder nieuwsbrieven verschenen van de GROUP, REFLEX, het Fantasie-onderzoek en van de studie naar Vaktherapieën. Alle nieuwsbrieven zijn te downloaden op de website www.rgoc.nl.

Symposia, nascholingen en invitational conferences

20-9-2012: (F)ACT congres in de Oosterpoort in Groningen
Op donderdag 20 september 2012 werd het 10e landelijke (F)ACT congres in de Oosterpoort in Groningen gehouden. Dit congres werd georganiseerd door Lentis, VNN, UCP en RGOc. Het lustrumcongres stond in het teken van de toekomst: FACT 2.0.

(F)ACT is een begrip geworden. Maar hoe zien het (F)ACT van de toekomst en de toekomst van het (F)ACT er uit? Kunnen de zorgverleners nog kwaliteit leveren met minder middelen in een krimpende arbeidsmarkt, terwijl de vraag toeneemt? De dagvoorzitter was Hanneke Kappen, presentatrice en zangeres. Zij leidde het congres in met een gesprek met ervaringsdeskundigen en een duet met één van hen, waarna Mike Slade, Professor of Health Services Research, Institute of Psychiatry, King's College London, Erik Jan de Vlieger, KPMG, presentaties hielden over herstelondersteuning en de doorontwikkeling van FACT in de praktijk. Ten slotte gaf Remmers van Veldhuizen een historisch overzicht van de ontwikkelingen tot nu en hoe nu verder de komende 10 jaar. Het ochtendprogramma eindigde met de 'elevator pitches' van deelnemers die streden om de prijsvraag 'het beste idee voor 2022', die met een aanstekelijke rap overtuigend gewonnen werd door het team van Bureau Ervaringsdeskundigen Linis (BEL, Lentis).

's Middags werden de zestien workshopleiders op het podium geroepen waar ze heel kort een oproep konden doen om hun workshop te bezoeken, waarna men een keuze kon maken voor twee workshops. Thema's waren o.a. innovatie, eHealth, zelfmanagement, herstel en empowerment, ambulantisering, modelgetrouwheid versus flexibiliteit, minder zorg en meer welzijn. Het was een zeer geslaagde dag met 435 bezoekers.

RGOc next!

Op dinsdag 11 december 2012 werd het symposium RGOc next! gehouden, waarin veel aandacht was voor nieuwe ontwikkelingen. In een korte inleiding werden de belangrijkste thema's en aandachtsgebieden van het RGOc voor de komende jaren worden toegelicht door de nieuwe programmaleider. Twee van de drie onderzoekslijnen van het RGOc kwamen voor het voor het voetlicht, t.w. psychosen en ouderenpsychiatrie. Voor dit symposium was zoveel belangstelling, dat het nodig was om in een tweede zaal een live videoverbinding te installeren zodat alle 230 belangstellenden het symposium konden volgen. Het symposium RGOc next! werd geaccrediteerd door de Vereniging van Specialisten Ouderengeneeskunde en Sociaal Geriaters (Verenso), door de V&VN voor verpleegkundig specialisten geestelijke gezondheidszorg, en verder door de NVvP en de FGzP.

Psycho-educatie

In het kader van een landelijke implementatie van de vernieuwde psycho-educatie werd in 2012 een train-de-trainercursus georganiseerd voor zorgverleners met ervaring met psycho-educatie volgens de nieuwe multidisciplinaire richtlijn schizofrenie en overige cursusmogelijkheden. Psycho-educatie biedt niet alleen informatie, maar is ook gericht op attitudeverandering en van het op gang brengen van verliesverwerking en coping-strategieën. Verandering in kennis en attitude zijn nodig om tot gedragsverandering te komen, maar bovenal het hervinden van zingeving.

De bestaande psycho-educatie modules zijn geheel herzien conform de update van de multidisciplinaire richtlijn schizofrenie. De psycho-educatiecursussen worden gegeven door drs. H. van Peperstraten, pedagoog (Parnassia), de coördinatie is in handen van Pieter Jan Mulder en Elske Slooff (UCP).

6 juni 2012: promotie Charlotte de Heer-Wunderink: Successful community living: a 'Utopia'?

Op 6 juni 2012 promoveerde Charlotte de Heer aan de Rijksuniversiteit Groningen op haar proefschrift 'Successful community living: a 'Utopia'? A survey of people with severe mental illness in Dutch Regional Institutes for Residential Care'.

Nederlandse Regionale Instellingen voor Beschermende Woonvormen (RIBW's) zijn goed in het bevorderen van de maatschappelijke participatie van hun cliënten, in vergelijking met dergelijke voorzieningen in Engeland, blijkt uit van Charlotte de Heer. De RIBW's zijn succesvoller in het stimuleren van hun cliënten – mensen met (ernstige) psychiatrische ziekten – tot deelname aan werk en dagbesteding.

Charlotte de Heer toont verder aan dat mensen die in een beschermende woonvorm wonen, minder deel uitmaken van de maatschappij dan mensen die begeleid zelfstandig wonen in hun eigen huis. Echter, deze laatste hebben wel meer zorgbehoeften op het gebied van maatschappelijke participatie en zijn ook minder tevreden over hun dagelijks leven dan mensen in een beschermende woonvorm.

Het promotieonderzoek van Charlotte de Heer is gebaseerd op de UTOPIA studie: Uit en thuis: Onderzoek naar de Participerende instellingen van de RIBW Alliantie en werd mogelijk gemaakt door een subsidie van de RIBW Alliantie. In de RGOc-reeks verscheen naast de drie onderzoeksverslagen van het UTOPIA project ook het proefschrift van Charlotte de Heer.

Nieuwe uitgaven in de RGOc-reeks

Naast het proefschrift van Charlotte de Heer is er nog een publicatie verschenen in de RGOc-reeks:

Draaiboek lotgenoten

In november 2012 verscheen een geheel herziene herdruk van het 'Draaiboek voor het begeleiden van een lotgenotengroep voor mensen met een psychosegevoeligheid. Een verpleegkundige interventie', geschreven door Pieter Jan Mulder en Stynke Castelein. Het draaiboek is bedoeld voor verpleegkundigen die een lotgenotengroep voor mensen met schizofrenie en aanverwante psychotische stoornissen willen starten en begeleiden. In deze herziene versie zijn de onderzoeksbevindingen uit het proefschrift 'Guided peer support groups for psychosis: A randomized controlled trial' (2009) van Stynke Castelein verwerkt. Het draaiboek beschrijft de voorwaarden voor een goede implementatie en de rol van de begeleider en bevat ook een DVD met o.a. voorbeeldsessies en een interview. De DVD is een hulpmiddel bij het starten van een lotgenotengroep en wordt eveneens gebruikt in de training voor de begeleiders.

Overige publicaties

27

Effectiviteit van Individuele Plaatsing en Steun in Nederland

In 2012 verscheen deel 2 van de onderzoeksrapportage van de SCION studie: Effectiviteit van Individuele Plaatsing en Steun in Nederland. Eindverslag van een gerandomiseerde gecontroleerde effectstudie. Deel 2: Bevindingen na 30 maanden follow-up, geschreven door J.T. van Busschbach, H. Michon, M. van Vugt & A.D. Stant en met medewerking van L.C. Aerts-Roorda & N. van Erp.

Samen met het Trimbos-instituut en de vakgroep Epidemiologie van het UMCG heeft het Rob Giel Onderzoekcentrum onderzoek gedaan naar het effect van het Individuele Plaatsing & Steun model (IPS). Dit onderzoek wordt elders in dit jaarverslag beschreven onder de naam SCION. IPS is een nieuwe manier van arbeidsrehabilitatie voor mensen met langdurige psychiatrische problemen die ondersteund willen worden bij het vinden en behouden van regulier betaald werk. In deze studie werden cliënten van vier GGZ instellingen (Dimence, GGZ Eindhoven, Lentis/UCP en Pameijer/Bavo Europoort) met een wens om betaald werk te vinden willekeurig toegewezen aan ofwel IPS begeleiding ofwel de gebruikelijke trajectbegeleiding. Uit de studie bleek dat IPS heeft geleid tot een hoger percentage mensen met betaald werk, namelijk 20% meer dan met gebruikelijke arbeidsbegeleiding (44% tegenover 25%).

Organisatie

28

De stuurgroep van het RGOc bestaat uit de leden van de Raden van Bestuur van de betrokken noordelijke ggz-instellingen en het bestuurslid Onderwijs, Onderzoek en Opleiding UCP/UMCG, met het hoofd RGOc als adviseur. De stuurgroep beslist over de financiële randvoorwaarden voor de uitvoering van het onderzoeksprogramma. In 2012 heeft de heer A. Janssen, voorzitter Raad van Bestuur GGZ Friesland, het voorzitterschap overgenomen van de heer H. Kedzierski. De heer D. Schuhmacher (GGZ Friesland) heeft tijdelijk de rol van interim-voorzitter vervuld.

Het onderzoekcentrum bestaat – naast een kernformatie – uit wetenschappelijke en ondersteunende medewerkers van het UMCG, Lentis, GGZ Friesland, GGZ Drenthe, Dimence en Mediant, die participeren in bij het centrum passend onderzoek. Tezamen vormen zij het *wetenschappelijk platform* van het RGOc, waarin hulpverleners in de praktijk van de noordelijke ggz en wetenschappelijke onderzoekers samenwerken aan gemeenschappelijke onderzoeksvraagstellingen. De *programmaleider* van het RGOc is belast met de algehele coördinatie, afstemming en leiding van het onderzoekcentrum. Hij treedt tevens op als adviseur van de stuurgroep. De kernformatie is actief betrokken bij de verschillende projecten door begeleiding, methodologische ondersteuning en bij analyse van data en schrijven van rapporten en artikelen. De kernformatie van het RGOc bestaat naast de programmaleider uit (senior-)onderzoekers, een databasemanager en secretaresse/PR functionaris. Naast de kernformatie is er een groot aantal (parttime-) aanstellingen van onderzoekers en promovendi.

De hoofden van de Netwerken Ouderen psychiatrie, Affectieve Stoornissen en Psychotische Stoornissen (valt samen met programmaleider) en hoofd Datawarehouse vormen samen de nieuwe RGOc-staf. Deze staf overlegt op vaste momenten over de voortgang en onderlinge afstemming van de projecten.

Met de hoofden van het UCP en ICPE wordt maandelijks afgestemd over onderlinge samenwerking. De voortgang wordt bewaakt in maandelijks overleg met één van de stuurgroepleden (afdelingshoofd UCP) en de Stuurgroepvergaderingen.

In het Wetenschappelijk Beraad (WB), bestaande uit de A- en P-opleiders van de instellingen en senior-onderzoekers van het RGOc, worden de hoofdlijnen van het onderzoeksprogramma's en de lopende onderzoeken in de zes ggz-instellingen besproken en op elkaar afgestemd. Het WB staat garant voor goede betrekkingen met de zes ggz-instellingen en kan waar nodig invloed uitoefenen. Het WB werkt samen met Lentis-R, Wetenschappelijk Onderzoek en Opleiding (WO & O, GGZ Friesland), COP (GGZ Drenthe), de Commissies Wetenschappelijk Onderzoek (CWO) van Dimence en Mediant.

Het Netwerk Psychotische Stoornissen (voorheen *Onderzoekslijn Psychotische Stoornissen, OPS*), bestaande uit onderzoekers en behandelaar/onderzoekers uit de in het RGOc participerende instellingen, komt maandelijks bijeen om het lopende onderzoek en nieuwe plannen te bespreken.

Het Netwerk Ouderenpsychiatrie is in 2012 gestart met twee maandelijksse bijeenkomsten waarin het lopende onderzoek en nieuwe plannen besproken worden. De deelnemers bestaan uit behandelaren en onderzoekers van de RGOc instellingen.

Het Netwerk Stemnings- en Angststoornissen was op 26-11-2012 voor het eerst in vergadering bijeen. Afgesproken werd, dat er een kerngroep zal worden opgericht die maandelijks bijeenkomt, met uit elke instelling twee of drie afgevaardigden..

De RGOc communicatie-structuur

Het bureau van het RGOc beschikt over een communicatiemedewerker voor 0,5 fte en 0,35 fte secretariële ondersteuning. In 2012 werden naast de organisatie van het jaarlijkse RGOc symposium de voorbereidingen getroffen voor een aantal bijzondere nascholingsactiviteiten zoals de tweedaagse nascholing van het Netwerk Psychotische Stoornissen, die om het jaar in Zwartsluis wordt gehouden en het eerste symposium voor het Netwerk Stemnings- en Angststoornissen in het Groninger Museum.

Voor de organisatie van de trainingen en consensusbijeenkomsten van de vele onderzoeksassistenten, die binnen de drie netwerken worden opgeleid, kan het RGOc een belangrijke rol blijven spelen door dit grotendeels via de 'RGOc Academie' te laten verlopen.

De nieuwsbrief, het jaarverslag, de RGOc-reeks, de RGOc-website en het RGOc-intranet zijn belangrijke communicatiemiddelen. Zij werden dit jaar opnieuw ingezet voor het zichtbaar maken van het RGOc.

Het RGOc brengt in eigen beheer publicaties en rapporten uit. Een redactieraad beslist of een publicatie thuishoort in de RGOc-reeks, en toetst de inhoud ervan aan de kwaliteitscriteria.

De samenstelling van de diverse gremia:

Stuurgroep

Drs. A. Jansen (voorzitter), Raad van Bestuur GGZ Friesland
 Drs. E.S. van der Haar, Raad van Bestuur GGZ Drenthe
 Drs. C.L. Bruinsma, Raad van Bestuur Lentis
 Prof. dr. R.A. Schoevers, Bestuurslid Onderwijs,
 Onderzoek en Opleiding UCP/UMCG
 Mw. drs. H. van der Wal, lid Raad van Bestuur Dimence
 Drs. H.J. van den Berg, geneesheer-directeur en lid Raad
 van Bestuur Mediant

Stuurgroep RoQua

Drs. A. Jansen, Raad van Bestuur GGZ Friesland
 Drs. E.S. van der Haar, Raad van Bestuur GGZ Drenthe
 Drs. C.L. Bruinsma (voorzitter), Raad van Bestuur Lentis
 Prof. dr. R.A. Schoevers, Bestuurslid Onderwijs,
 Onderzoek en Opleiding UCP/UMCG
 Ir. G.H. ter Avest, lid Raad van Bestuur GGZ Centraal
 Dhr. O. Dekker MHA, lid Raad van Bestuur GGZ Oost
 Brabant
 Drs. A.A. Rietveld, voorzitter Raad van Bestuur Accare

RGOC staf

Dr. R. Bruggeman, senioronderzoeker/psychiater en vanaf
 1-6-2012 hoofd RGOC (0,8 fte)
 Prof.dr. R.C. Oude Voshaar, ouderenpsychiater UCP/UMCG
 Dr. H.G. Ruhé, psychiater en hoofd behandelzaken
 stemmings- en angststoornissen UCP/UMCG
 Dr. S. Sytema, hoofd Datawarehouse, senioronderzoeker
 RGOC

Kernformatie van het RGOC

Dr. R. Bruggeman, senioronderzoeker/psychiater en vanaf
 1-6-2012 hoofd RGOC (0,8 fte)
 Mw. Dr. A.A. Bartels, senioronderzoeker (0,7 fte)
 Dr. R.H.S. van den Brink, senioronderzoeker (1,0 fte)
 Mw. dr. J.T. van Busschbach, senioronderzoeker (0,5 fte)
 Mw. M. Messchendorp, communicatiemedewerker (0,5 fte)
 Dr. S. Sytema, senioronderzoeker (0,5 fte)
 Drs. E. Veermans, databasemanager (0,4 fte)
 Mw. dr. E. Visser, onderzoeker (1,0 fte)

Tijdelijke formatieve aanstellingen:

drs. G. van de Willige (tot 1-11-2012)
 mw. drs. L.C. Aerts-Roorda (tot 1-6-2012)

Wetenschappelijk Beraad

Dr. R. Bruggeman, hoofd RGOC
 Dr. R.H.S. van den Brink, senioronderzoeker RGOC
 Dr. S. Sytema, senioronderzoeker RGOC
 Mw. dr. J.T. van Busschbach, senioronderzoeker RGOC
 Drs. L. Timmerman, a-opleider GGZ Drenthe
 Drs. P. Mul, p-opleider Lentis
 Mw. dr. S. Castelein, onderzoeker Lentis en RGOC
 Dr. H. Knegtering, senior-onderzoeker Lentis en RGOC
 Dr. A. Wunderink, voorzitter onderzoekscommissie GGZ
 Friesland
 Drs. M. Steendam, p-opleider GGZ Friesland
 Mw. dr. F. Jörg, senioronderzoeker GGZ Friesland
 Dr. C.J. Slooff, senior-onderzoeker GGZ Drenthe (tot 1-6-
 2012)
 Mw. drs. A. Meijer, p-opleider GGZ Drenthe
 Mw. drs. L.M. Drost, beleidsmedewerker/onderzoeker GGZ
 Drenthe

Mw. dr. C.J.M. van Velzen, p-opleider UCP
 Dr. P. Dingemans, senior-onderzoeker Mediant
 Prof.dr. G. Glas, a-opleider Dimence
 Drs. M. van de Weerd, p-opleider Dimence

Netwerk Psychotische Stoornissen

Dr. R. Bruggeman, hoofd RGOc/psychiater Universitair
 Centrum Psychiatrie UMCG
 Prof.dr. A. Aleman, hoogleraar cognitieve neuropsychiatrie
 Neuro Imaging Center UMCG
 Drs. J. Arends, psychiater/onderzoeker GGZ Drenthe
 Mw. dr. A.A. Bartels, psycholoog/senior-onderzoeker RGOc
 en Lentis
 Mw. dr. J.T. van Busschbach, pedagoog/senior-onderzoeker
 RGOc, Lector Windesheim
 Mw. dr. S. Castelein, socioloog/senior-onderzoeker Lentis
 Drs. F. van Es, psychiater/onderzoeker Universitair
 Centrum Psychiatrie UMCG
 Mw. dr. F. Jörg, psycholoog/senior-onderzoeker RGOc/ICPE
 UMCG en GGZ Friesland
 Dr. C. de Heer-Wunderink, onderzoeker RGOc en
 Hanzehogeschool
 Dr. H.C. Klein, psychiater/senior-onderzoeker Universitair
 Centrum Psychiatrie UMCG
 Dr. H. Knegtering, psychiater/senior-onderzoeker Lentis
 Mw. dr. M. Pijnenborg, psycholoog/senior-onderzoeker
 GGZ Drenthe en UMCG
 Dr. C.J.A.J. Slooff, psychiater/senior-onderzoeker GGZ
 Drenthe (tot 1-6-2012)
 Drs. W. de Vogel, teamleider, Dimence
 Drs.drs. A. van der Waal, psychiater Dimence
 Dr. J.T.W. Wigman, onderzoeker RGOc en Maastricht
 University

Drs. A.M. Wessels, psychiater/manager behandelzaken
 Mediant
 Dr. A. Wunderink, psychiater/senior-onderzoeker GGZ
 Friesland

Netwerk Ouderenpsychiatrie

Mw. dr. M.L. Boshuisen, ouderenpsychiater Dignis, Lentis
 Dr. Rob van den Brink, psycholoog/senior-onderzoeker
 RGOc
 Dr. R. Bruggeman, hoofd RGOc/psychiater Universitair
 Centrum Psychiatrie UMCG
 Mw. dr. S. Castelein, socioloog/senior-onderzoeker Lentis
 Drs. P. van Dalen, ouderenpsychiater Dimence
 Mw. drs. M. Keeming, ouderenpsychiater GGZ Drenthe
 Drs. M. Kertokarijo, ouderenpsychiater GGZ Drenthe
 Prof. dr. R.C. Oude Voshaar, hoogleraar
 ouderenpsychiatrie Universitair Centrum Psychiatrie
 UMCG
 Dr. R. Risselada, psychiater i.o., GGZ Friesland
 Mw. drs. S. Troost, ouderenpsychiater Dimence
 Drs. H. Venema, ouderenpsychiater/programmadirecteur
 ouderen- en ziekenhuispsychiatrie, GGZ Friesland
 Mw. drs. A.A. Verlinde, ouderenpsychiater Mediant
 Mw. dr. M. Zuiderma, bioloog, postdoc Universitair
 Centrum Psychiatrie UMCG

Netwerk Stemnings- en Angststoornissen

Mw. dr. A.A. Bartels, psycholoog/senior-onderzoeker RGOc
 en Lentis
 Mw. drs. C.H.M. Bogers, ouderenpsychiater, Lentis
 Mw. dr. M. Boshuisen, ouderenpsychiater, Lentis
 Drs. V. van Bruggen, GZ psycholoog, Dimence
 Dr. P. Dingemans, klinisch psycholoog, Mediant

B. Geerling, MANP, verpleegkundig specialist, Dimence
 Prof.dr. G. Glas, psychiater, Dimence
 Drs. H.J.R. Hoenders, psychiater, Lentis
 Mw. M. Hoen, vertegenwoordiger Cliëntenraad, Lentis
 Prof.dr. P. de Jonge, psycholoog, UMCG, UCP, ICPE
 Dr. L.J. Kalverdijk, kinderpsychiater, Accare
 Drs. J.R. Kamphuis, psychiater, Lentis/PsyQ
 Mw. dr. J. Karsten, psycholoog, GGZ Drenthe
 Dr. H. Mulder, ziekenhuisapotheker, Wilhelmina Ziekenhuis Assen
 Mw. dr. M. Nauta, gedragstherapeut/GZ psycholoog, Accare
 Drs. M.D. Oosterhoff, kinder- en jeugdpsychiater, Lentis
 Mw. dr. A.S. Oosterbaan, psychiater, Synaeda
 Mw. drs. T. Opdam, GZ psycholoog, Lentis/PsyQ
 Drs. R. Panjer, psycholoog, Mediant
 Mw. drs. P. Punwasi, psychiater, Lentis/PsyQ
 Dr. A. Risselada, ziekenhuisapotheker, Wilhelmina Ziekenhuis Assen
 Dr. H.G. Ruhé, psychiater, UMCG, UCP
 Prof.dr. R.A. Schoevers, psychiater, UMCG, UCP
 Mw. dr. M. Schuppert, kinder- en jeugdpsychiater, Accare
 Drs. F.P.J. van Soeren, psychiater, GGZ Drenthe
 Mw. drs. A. Stevens, psychiater, Dimence
 Dr. S. Sytema, socioloog/senior-onderzoeker RGOc
 Dr. L. Timmerman, psychiater, GGZ Drenthe
 Dr. S.O. de Vries, psychiater, GGZ Friesland
 Drs. J. Walraven, klinisch psycholoog, Dimence
 Dr. A. Wunderink, psychiater, GGZ Friesland

Netwerk E-Health

Vanuit het RGOc zullen onderstaande personen met name actief participeren in het e-health research netwerk. Daarnaast kunnen diverse specialisten vanuit het UMCG en de RuG betrokken worden wanneer relevant.

Drs. C. Berger, directeur e-health, Lentis
 A. van Dijk, projectleider e-health, Mediant
 Drs. R.S. Gerrits, projectmanager e-health, Dimence
 J.A.J. van der Krieke MSc, onderzoekscoördinator, RGOc
 Drs. W. Meeuwissen-Dekker, projectmanager e-health, GGZ Drenthe
 Prof.dr. R.A. Schoevers, hoogleraar psychiatrie UCP, RGOc
 Drs. M. Steringa, hoofd informatiemanagement en automatisering, GGZ Friesland
 Dr. S. Sytema, principal investigator, RGOc
 Drs. D.C. van der Veen, klinisch psycholoog UMCG, voorzitter e-Health projectgroep
 Drs. E. Veermans, technisch adviseur, RGOc

Redactieraad RGOc-reeks

Mw. dr. A.A. Bartels
 Dr. R.H.S. van den Brink, voorzitter
 Mw. M. Messchendorp, secretaris
 Dr. S. Sytema

Wetenschappelijk platform

In het jaar 2012 omvatte het wetenschappelijk platform van het RGOc 124 personen, onder wie 39 senior-onderzoekers, 63 behandelaar/(senior-)onderzoekers en 26 promovendi, met een zeer gevarieerde disciplinaire achtergrond.

Al met al bedraagt de personele inzet voor het RGOc-onderzoek circa 23 fte, zoals vermeld in dit jaarverslag, waaronder psychiaters, psychologen, sociologen, verpleegkundigen, researchassistenten en ICT-ontwikkelaars.

De financiering van het wetenschappelijk onderzoek van het RGOc rust op de jaarlijkse bijdragen van de participerende instellingen, ca. € 400 K. Het budget van RGOc Research behelst de structurele bekostiging van de kernformatie. Deze personele formatie is in meer of mindere mate actief betrokken bij de verschillende onderzoeksprojecten door begeleiding, methodologische ondersteuning, bij analyse en schrijven van rapporten en artikelen. Elk onderzoek heeft vaak een eigen (aanvullende) financiering die bestaat uit een mix van 1e (UMCG), 2e (ZonMw, NWO), 3e (overheid, particuliere fondsen) en 4e (industrie) geldstroom. De omvang van deze extra financiële middelen bedroegen in het verslagjaar naar schatting € 900 K (los van de financiering door de ggz-instelling zelf). De verantwoordelijkheid hiervoor berust bij de betrokken projectleider (senior-onderzoeker, leerstoelhouder, afdelingshoofd en/of programmaleider RGOc).

De personele kosten van het psychiatrisch casusregister Noord-Nederland (PCR-NN), dat sinds 2009 onder herziene voorwaarden werd bekostigd door het ministerie van VWS, worden vanaf 2012 gedragen door het RGOc. Het betreft een personele formatie van een projectleider (0,1 fte) en een onderzoeker (1,0 fte).

Het RoQua-budget wordt bijeengebracht door de instellingen die gebruik maken van het RoQUA systeem, te weten GGZ Friesland, GGZ Drenthe, Lentis, UCP, GGZ Centraal, GGZ Oost-Brabant en Accare. Het budget bekostigt een IT-infrastructuur inclusief testmanager voor routine outcome monitoring van de behandeling en zorg van patiënten in een regionale instelling middels een directe koppeling met het elektronisch patiëntendossier. De formatie hiervoor behelst een projectleider (0,9 fte), hoofd ICT (0,6 fte), programmeurs (2,2 fte) en systeembeheerder (1,0 fte).

Promovendi RGOc ultimo 2012 (26)

34

Naam Promovendi	Instelling	Discipline	Positie	Promotor(en)
Apeldoorn, Sanne	UMCG	Psychiater i.o.	Behandelaar/onderzoeker	Prof.dr. R.A. Schoevers, copromotor: dr. R. Bruggeman
Bais, Leonie	Lentis	Psycholoog	Onderzoeker	Prof.dr. A. Aleman; copromotor: dr. H. Knegtering
Boer, Marrit de	UMCG	Psychiater i.o.	Behandelaar	Prof.dr. D. Wiersma, dr. H. Knegtering
Boerhout, Cees	Lentis	Vaktherapeut	Behandelaar	Prof.dr. H.W. Hoek, prof.dr. D. Wiersma; copromotor: dr. J.T. van Busschbach
Diabac-de Lange, Jozarni	UMCG	Psychiater i.o.	Behandelaar	Prof.dr. A. Aleman; copromotor: dr. H. Knegtering
Donkersgoed, Rozanne van	GGZ Friesland	Psycholoog	Behandelaar/onderzoeker	Prof.dr. A.Aleman, copromotoren: dr. G.M.H. Pijnenborg, dr. A. Wunderink
Drost, Louisa	GGZ Drenthe	Psycholoog	Beleidsmedewerker	Prof.dr. G. Schippers; copromotoren: dr. S. Sytema, prof.dr. P. Cuijpers
Emerencia, Ando	Rijksuniversiteit Groningen	Computing scientist	AIO	Prof.dr. N. Petkov, prof.dr. M. Aiello; copromotor: dr. S. Sytema
Ende, Peter van der	Universiteit van Tilburg	Psycholoog	Onderzoeker	Prof.dr. J. van Weeghel; copromotoren: dr. J.T. van Busschbach, dr. E.L. Korevaar
Es, Frank van	UMCG	Psychiater	Behandelaar/onderzoeker	Prof.dr. R.A. Schoevers; copromotor: dr. R. Bruggeman
Hoenders, Rogier	Lentis	Psychiater	Behandelaar	Prof.dr. J.T.V.M. de Jong, prof.dr. D. Wiersma; copromotor: dr. M.T. Appelo
Islam, Atiqul	UMCG	Biostatisticus	AIO	Prof.dr. E. van den Heuvel; ; copromotoren: dr. B.A. Alizadeh, dr. R. Bruggeman
Kortrijk, Hans	Bavo Europoort	Psycholoog	Promovendus	Prof.dr. C.L. Mulder, prof.dr. D. Wiersma
Kranenburg, Grieke van	GGZ Drenthe	Psycholoog	Behandelcoördinator/onderzoeker	Prof.dr. D. Wiersma; copromotor: dr. R.H.S. van den Brink
Krieke, Lian van der	UMCG	Psycholoog	AIO	Prof.dr. P. de Jonge, prof.dr. M. Aiello, prof.dr. N. Petkov; copromotor: dr. S. Sytema
Lako, Irene	UMCG	Medisch bioloog	Onderzoeker	Prof.dr. K. Taxis, prof.dr. D. Wiersma; copromotoren: dr. R. Bruggeman, dr. C.J. Slooff
Liemburg, Edith	UMCG	Medisch bioloog	Promovendus	Prof.dr. A. Aleman; copromotor: dr. H. Knegtering

Titel of onderwerp proefschrift	(Geplande) promotie datum
Rol van ethniciteit bij het beloop van psychosen	2017
Treatment of schizophrenia with repetitive transcranial magnetic stimulation	2014
Antipsychotica en seksuele functiestoornissen	2013
Psychomotorische therapie en agressieregulatie bij eetstoornissen	2016
Repetitive Transcranial Magnetic Stimulation (rTMS) for negative symptoms of schizophrenia	2013
Metacognitie bij mensen met schizofrenie	2016
Preventieve online ondersteuning voor KOPP jongeren	2013
Implementing methods from the field of Intelligent Systems to improve the usability of web applications for patients suffering from schizophrenia	2013
Ouderschap met succes en tevredenheid	2014
Cognitie, outcome en schizofrenie	2014
Integrale Psychiatrie; de integratie van alternatieve geneeswijzen in de reguliere psychiatrie	2012
Model-based clustering and genetic association of cognition in schizophrenia	2016
ACT, ROM en uitkomst	17-1-2013
Effects of compulsory treatment for homeless subjects who are suffering from both addiction and mental health problems	2014
Wetenschappelijk onderzoek naar de inzet van webtechnologie in zelfmanagement bij mensen met psychotische stoornissen	2013
Routine Outcome Monitoring and treatment of depression among patients with schizophrenia	22-3-2013
Verbetering van negatieve symptomen en ziekte-inzicht bij schizofrenie	6-2-2013

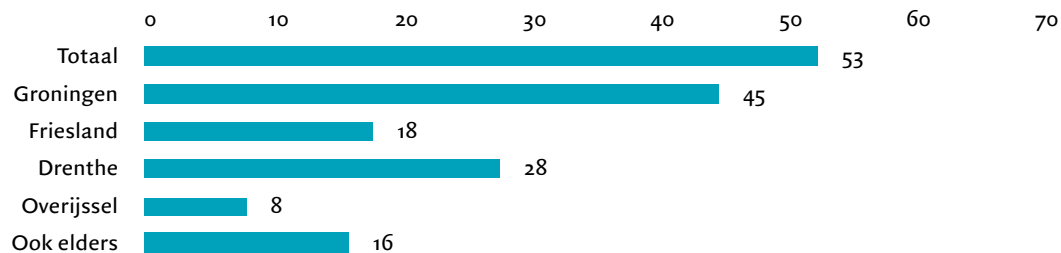
Naam Promovendi	Instelling	Discipline	Positie	Promotor(en)
Quee, Piotr	UMCG	Psycholoog	Onderzoeker	Prof.dr. D. Wiersma, prof.dr. A. Aleman; copromotor: dr. R. Bruggeman
Renard, Selwyn	RUG	Psycholoog	Promovendus	prof.dr. A. Aleman, copromotor: dr. G.M.H. Pijnenborg
Scheffers, Mia	Hogeschool Windesheim Zwolle	Bewegingswetenschapper	Docent PMT	Prof.dr. D. Wiersma; copromotor: dr. R. Bosscher, dr. J.T. van Busschbach; copromotor: dr. R. Bruggeman
Scholte-Stalenhoef, Anne Neeltje	UMCG	Psychiater	Psychiater	Prof.dr. D. Wiersma, prof.dr. R.A. Schoevers
Stiekema, Annemarie	Lentis	Psycholoog	AIO	Prof.dr. R.A. Schoevers, prof.dr. A. Aleman; copromotoren: dr. R. Bruggeman, dr. L. van der Meer
Troquete, Nadine	UMCG	Psycholoog	AIO	Prof.dr. D. Wiersma; copromotor: dr. R.H.S. van den Brink
Velde, Jorien van der	UMCG	Psycholoog	AIO	Prof.dr. A. Aleman, prof.dr. D. Wiersma; copromotoren: dr. R. Bruggeman, dr. L. van der Meer
Vos, Annerieke de	GGZ Drenthe	Psycholoog	Behandelaar/onderzoeker	Prof.dr. A. Aleman; copromotoren: dr. G.M.H. Pijnenborg, dr. L. van der Meer
Wolters, Gert	Lentis	Verpleegkundige	Verpleegkundig specialist	prof.dr. D. Wiersma; copromotoren: dr. R. Bruggeman, dr. S. Castelein

Titel of onderwerp proefschrift	(Geplande) promotie datum
Cognition in Schizophrenia	16-1-2013
Psychotic disorders and dissociation	2016
Het meten van lichaamsbeleving	2014
Coping en schizofrenie	2013
The effect of lifestyle interventions, compensation of cognitive impairments and increasing activities of daily living on recovery, empowerment and quality of life in chronic psychiatric patients	2015
Risicotaxatie en zorgevaluatie in de ambulante forensische psychiatrie	2012
Emotion regulation in schizophrenia	2013
Neurocognitie en beperkt ziekte inzicht bij mensen met schizofrenie	2015
Developing Nursing Interventions in Mental Health Care	2016

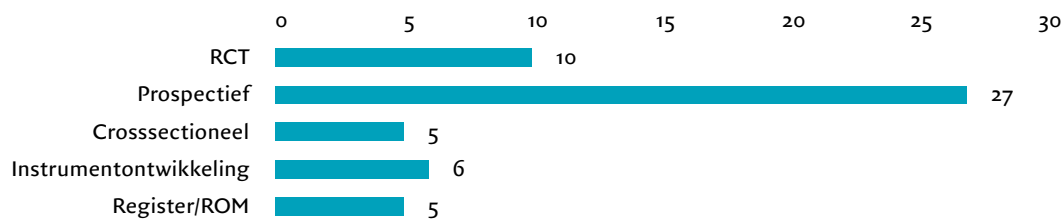
Onderzoek, de stand van zaken

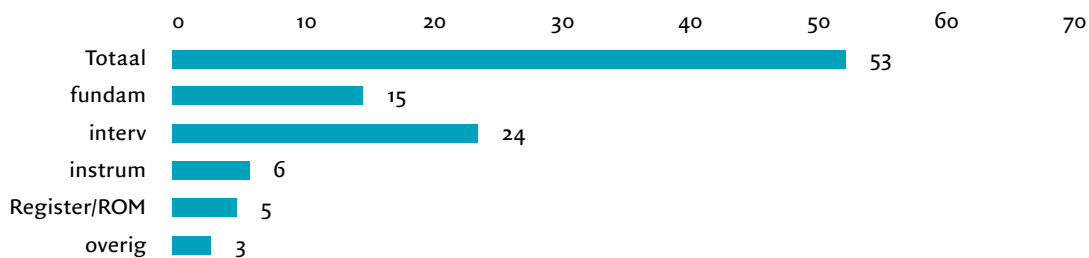
Aantal onderzoeken, naar locatie

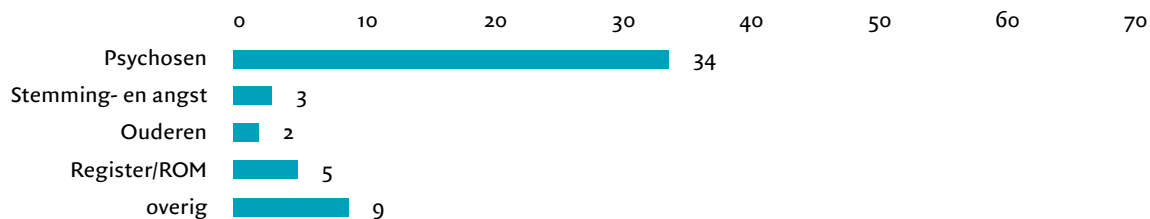
Aantal onderzoeken, naar type

Aantal onderzoeken, naar categorie

Aantal onderzoeken, naar speerpunten

Programma en werkwijze

Het RGOc brengt onderzoekers in de vier noordelijke provincies samen die op het terrein van ggz-onderzoek werkzaam zijn. Het gaat vooral om onderzoek en evaluatie in de vorm van omschreven wetenschappelijke projecten wat betreft doelstelling, personele inzet, duur en kosten, bij voorkeur door middel van gecontroleerd onderzoek en leidend tot publicatie in (inter)nationale tijdschriften voor verdere verspreiding en implementatie.

Prioriteit heeft het onderzoek naar doelmatigheid en effectiviteit van specifieke interventies, inclusief de evaluatie van protocollen en richtlijnen. De doelgroepen worden gevormd door patiëntenpopulaties binnen de drie netwerken.

Door de verdere integratie van de gegevens vanuit Routine Outcome Monitoring binnen het Datawarehouse zijn deze gegevens steeds toegankelijker voor klinisch onderzoek. Zo worden de ROM-metingen in Friesland en Groningen nu gebruikt als baseline meting voor life-style interventies. Ook lukt het steeds beter om deze gegevens te gebruiken om zicht te krijgen op patiënten die in aanmerking zouden kunnen komen voor onderzoek.

In 2012 is er bovendien in toenemende mate een beroep gedaan op het Psychiatrisch Casus Register Noord-Nederland, om gegevens van de zorgconsumptie toe te kunnen voegen aan klinische metingen. Zo kan bijvoorbeeld het beloop van patiënten met een psychose in de provincie Groningen in kaart gebracht worden.

Daarnaast blijft er aandacht voor instrumentontwikkeling. Zo werd er een studie gedaan naar het verkorten van de Subjects Respons op Antipsychotica. Ook het ROM-traject zelf onderwerp van studie, bijvoorbeeld het inzetten van e-health modules.

In het overzicht vindt u alle onderzoek genoemd waarbij het RGOc betrokken is, met daarbij de onderzoekers en de eventuele publicaties (die achterin voluit vermeld staan). Voor een uitgebreidere beschrijving van de projecten verwijzen wij u graag naar de website, www.rgoc.nl.

In het verslagjaar was er sprake van 53 omschreven projecten die door het RGOc worden begeleid of ondersteund. 45 onderzoeken lopen alleen of mede in Groningen, 18 in Friesland, 28 in Drenthe en acht in Overijssel. Aan 16 onderzoeken werken ook instellingen elders (in Nederland of Europa) mee.

Bijna de helft van de onderzoeken betreft hoofdzakelijk interventie- of implementatieonderzoek, 15 onderzoeken zijn meer fundamentele of epidemiologische studies, zes betreffen instrumentontwikkeling en er zijn twee op het gebied van de forensische psychiatrie. Vijf projecten betreffen registerregistratie of routine outcome monitoring.

Het type onderzoek is bij 10 een randomized controlled trial (RCT), bij 27 een prospectief onderzoek, bij vijf een crosssectioneel onderzoek, en bij zes instrumentontwikkeling. Meestal gaat het om een of andere vorm van een psychosociale interventie (therapie, training, cursus, zelfhulp, vormen van rehabilitatie). Voor het overzicht van de onderzoeksprojecten zie pagina 42.

Overzicht van onderzoeksprojecten in 2012

42

	Pagina		Pagina
Ouderenpsychiatrie	43	Triadekaart bij Lentis	49
Onderzoek HoOp	43	Triadekaart: effecten	49
Pilotonderzoek COP-interventie	43	Tussen meten en doen	49
		UTOPIA	49
Psychotische stoornissen	43	VICTROM	49
ASFQ-V	43	Virus, ontsteking en psychose	50
AVHRS-Q	43	Vroegdetectie	50
BeST	44	WEGWEIS	50
Cardiovasculair risicomanagement	44		
CAT	44	Register/ROM	51
Cognitie bij schizofrenie	44	Depressie en schizofrenie	51
Effectievere IRB	44	DMS-project	51
ELIPS	44	PCR-NN	51
Evaluatie implementatie MRS	45	PHAMOUS	51
Functionele remissie	45	RoQua/ROM	51
GROUP-study	45		
Herstel en cognitief functioneren	45	Stemmings- en Angststoornissen	52
I-CGT	46	Depressie en zingeving	52
IRB	46	Hartcoherentie	52
MERIT	46	Verlies en zingeving bij psychosen	52
Natuurlijke medicatie schizofrenie	46		
Osteoporose en antipsychotica	46	Overig onderzoek	52
PROGR-S	47	Begeleid ouderschap	52
PSYCHE	47	Duurzaam Verblijf	52
QIDS-SR16	47	E-KOPP project	53
RAF	47	Integrale Psychiatrie	53
REFLEX	47	Klinische echtpaartherapie	53
rTMS/TRENSS	48	Lichaamsbeleving en PMT	53
SCION	48	PMT en agressie	54
SDM bij psychosen	48	RACE	54
Serious gaming	48	Seksuele functiestoornissen	54

Op de pagina's hierna zijn bovenstaande onderzoeksprojecten vermeld met een korte omschrijving, looptijd, de namen van de onderzoekers, samenwerking, financiering en eventuele publicaties. Een volledige beschrijving vindt u op onze website [http://www.rgoc.nl/#home/onderzoek/samenvattingen onderzoek](http://www.rgoc.nl/#home/onderzoek/samenvattingen%20onderzoek).

Lopende onderzoeksprojecten in 2012

Ouderenpsychiatrie	
Onderzoek HoOp:	Onderzoek IRB in de ouderenzorg: implementatie en effectiviteit van scholing van een grote groep primaire hulpverleners binnen Dignis [2009 – 2013, afgerond]
Onderzoekers:	mw. dr. J.T. van Busschbach, dr. R.H.S. van den Brink, drs. W. Batelaan
Samenwerking:	Werkgroep Programma Herstelondersteunende zorg in de Ouderenpsychiatrie, Lentis, Dignis
Publicaties:	Busschbach, J.T. van et al, 2012
Pilotonderzoek COP-interventie:	Pilotonderzoek Clientgerichte Ouderen Psychiatrie (COP) interventie in de ambulante ouderenpsychiatrie [2012 – 2014, in uitvoering]
Onderzoekers:	Dr. R.H.S. van den Brink, drs. W. Batelaan
Samenwerking:	Dignis/Lentis en RGOc
Financiering:	Dignis/Lentis en RGOc
Psychotische stoornissen	
ASFQ-V:	Onderzoek naar de betrouwbaarheid en de validiteit van de Antipsychotics and Sexual Functioning Questionnaire (ASFQ) [2007 – 2013, in uitvoering]
Onderzoekers:	mw. drs. M.K. de Boer (promovendus), dr. H. Knegtering, J. Bous, M. Rutgers, dr. R. Bruggeman
Financiering:	Budget afdeling psychosen (RAS studie), € 10.000,-
Publicaties:	Knegtering et al, 2012
AVHRS-Q	Validiteit van zelfinvulversie van het Auditory Vocal Hallucination Rating Scale (AVHRS) interview, de AVHRS-Q [2012-2013, in uitvoering]
Onderzoekers:	drs. G. van de Willige, dr. A.A. Bartels-Velthuis
Locatie:	UCP: stemmenpoli en afdeling psychosen

BeST:	Behandeling van auditieve hallucinaties met rTMS [2007 – 2013, in uitvoering]
Onderzoekers:	mw. drs. L. Bais, prof.dr A. Aleman, dr. H. Knegtering
Samenwerking:	Lentis Research
Financiering:	UMCG, € 80.000,--
Cardiovasculair risicomanagement:	Cardiovasculair risicomanagement bij mensen met schizofrenie in de provincie Groningen [2011 – 2016, in uitvoering]
Onderzoekers:	G. Wolters, M. de Jonge, dr. H. Knegtering
Samenwerking:	Lentis, UCP
CAT:	Cognitieve Adaptatie Training in Nederland: een verpleegkundige interventie om het dagelijks functioneren van mensen met schizofrenie te verbeteren [2008 – 2012, in uitvoering]
Onderzoekers:	dr. R. Bruggeman, drs. P.J. Quee, drs. H. Schneider, prof.dr D. Wiersma, mw. prof.dr D. Velligan
Samenwerking:	Lentis, UCP Afdeling Psychosen, RGOc
Financiering:	RGOc, Lentis
Publicaties:	Quee PJ, 2012a; Quee PJ, 2012b
Cognitie bij schizofrenie:	Cognitief functioneren bij schizofrenie [2008 – 2012, in uitvoering]
Onderzoekers:	dr. R. Bruggeman, drs. P.J. Quee, prof.dr A. Aleman, prof.dr D. Wiersma
Samenwerking:	UMC Groningen, UMC Utrecht, UMC Amsterdam, UMC Maastricht
Financiering:	ZonMw/GROUP
Effectievere IRB:	Effectiever werken aan rehabilitatiedoelen: ontwikkeling en onderzoek naar het gebruik van een modelgetrouwheidsmeting [2011 – 2013, in uitvoering]
Onderzoekers:	mw. dr. W. Swildens, mw. dr. J.T. van Busschbach, dr. T. van Wel & F. Marquenie
Samenwerking:	Altrecht GGZ, RGOc, Kenniscentrum Phrenos, Boston Center for Psychiatric Rehabilitation, Lectoraat Rehabilitatie
Financiering:	ZonMw, € 45.000,--
ELIPS:	Effectiviteit van leefstijlinterventies in de psychiatrie [2010 – 2013, in uitvoering]
Onderzoekers:	Frederike Jörg, Eva Corpeleijn (Disciplinegroep Epidemiologie, UMCG)
Samenwerking:	Disciplinegroep Epidemiologie UMCG
Financiering:	ZoNMW en GGZ Friesland, € 250.000,--

Evaluatie implementatie MRS:	Evaluatie van Implementatie van de Multidisciplinaire Richtlijn Schizofrenie (MRS) in 8 regio's [2006 – 2013]
Onderzoekers:	dr. J. van Weeghel, dr. C.J. Slooff, drs. F. van der Kar, prof.dr D. Wiersma
Samenwerking:	Kenniscentrum Phrenos
Financiering:	ZonMw (€ 130.000,-) en GGz-instellingen (€ 70.000,-) Thans is de ontwikkeling van de KRAS onder handen vanuit het kenniscentrum Phrenos; een apart onderzoeksbudget is momenteel niet vrijgemaakt
Publicaties:	Alphen C van et al, 2012; Castelein S et al, 2012a, b; Ketelaars T et al 2012.
Functionele remissie	Pilot Functionele Remissie: de ontwikkeling van een ROM-instrument om functionele remissie bij EPA-patiënten te meten [2011-2013; in uitvoering]
Onderzoekers:	Dr. E. Visser, prof.dr. D. Wiersma
Samenwerking:	Nationale Remissie Werkgroep NVvP, Altrecht, BAVO-Europoort, Dijk en Duin, GGZ Drenthe, GGZ Friesland, GGZ Noord-Holland-Noord, Lentis, Mondriaan, Universitair Centrum Psychiatrie (UMCG)
GROUP-study:	Kwetsbaarheid en veerkracht bij eerste psychose (Geestkracht-programma) [2003 – 2013, in uitvoering]
Onderzoekers:	drs. P.J. Quee, mw. drs. Md. A. Islam, drs. J. van der Velde, mw. dr. E. Liemburg, mw. dr. A.A. Bartels-Velthuis, dr. B. Alizadeh, dr. H. Knegtering, prof.dr E. van den Heuvel, prof.dr A. Aleman, prof.dr D. Wiersma, dr. R. Bruggeman
Samenwerking:	UMC Utrecht, AMC Amsterdam en Universiteit Maastricht met de daaraan verbonden ggz-instellingen
Financiering:	ZonMw, UMCG, ggz-instellingen, farmaceutische industrieën, >€ 1.500.000
Publicaties:	Al Hadithy A, 2012; Dekker N, 2012; Derks EM, 2012a, 2012b; Gladwin TE, 2012; Keller MC, 2012; Koning JP, 2012; Korver N, 2012; Lataster T, 2012; Maat A, 2012; Machielsen 2012; Meijer J, 2012; Meijer JH, 2012; Muhleisen TW, 2012; Rietschel M, 2012a, 2012b; Risselada AJ, 2012; Scheltema Beduin AA, 2012; Vehof J, 2012; Velthorst E, 2012a, 2012b; Werf van der M, 2012; Velde van der J, 2012;
Herstel en cognitief functioneren:	Voorspellen van functioneel en symptomatisch herstel op basis van cognitief functioneren [2011 – 2014, in uitvoering]
Onderzoekers:	drs. F.D. van Es, mw. dr. E.J. Liemburg, dr. H.G.O.M. Smid, dr. R. Bruggeman, M.A. van Leersum

I-CGT:	Pilot onderzoek I-CGT; een studie naar de resultaten van de I-CGT als individueel hulpmiddel bij cognitieve gedragstherapie [2011 – 2014, subsidie-aanvraag in ontwikkeling]
Onderzoekers:	mw. drs. A. Niersman, werkgroep CGT, R. Delissen, dr. R. Bruggeman, drs. F. van Es, mw. M. Rutgers.
Samenwerking:	UCP
Financiering:	Aanvraag Innovatiefonds zorgverzekeraars
IRB:	Effectiviteit van de Individuele Rehabilitatiebenadering [2003 – 2009, publicatiefase]
Onderzoekers:	mw. dr. W. Swildens (Altrecht), dr. H. Kroon en dr. H. Michon (Trimbos-instituut), mw. dr. J.T. van Busschbach (RGOc)
Samenwerking:	Altrecht, Trimbos-instituut
Financiering:	ZonMw, Lentis, GGZ Eindhoven, Parnassia Bavo Groep en Altrecht, € 225.000,--
MERIT	Metacognitive Reflection & Insight Therapy [startjaar 2012, in uitvoering]
Onderzoekers:	Prof.dr. A. Aleman, drs. J. Arends, K.D. Buck MSN, PMHCNS-BC, S. de Jong MSc, P. Lysaker PhD, dr. G.M.H. Pijnenborg, prof.dr. M. van der Gaag, R. van Donkersgoed MSc, dr. A. Wunderink
Locaties:	GGZ Drenthe, GGZ Friesland
Samenwerking:	NeuroImaging Center UMCG, Roudebush VA Medical Center, Indianapolis/Indiana University School of Medicine, Parnassia
Natuurlijke medicatie schizofrenie:	Review van de literatuur over de effectiviteit van natuurlijke geneesmiddelen bij schizofrenie en andere psychotische stoornissen. [2011 – 2012, in uitvoering]
Onderzoekers:	H.J.R. Hoenders, A.A. Bartels-Velthuis, N.K. Vollbehr, R. Bruggeman, H. Knegteling, J.T.V.M. de Jong
Samenwerking:	UMCG/UCP, VUmc
Publicaties:	Hoenders HJR, 2012
Osteoporose en antipsychotica:	Osteoporose gerelateerd aan het gebruik van antipsychotica [2011 – 2015, in uitvoering]
Onderzoekers:	mw. dr. A.A.M. Stellinga-Boelen, dr. R. Bruggeman, dr. H. Knegteling, drs. J. Arends, drs. H. Kamphuis
Samenwerking:	UCP, Lentis, GGZ Drenthe

PROGR-S	Psychose Recente Ontwikkeling GRoningen Survey [sinds 1997, in uitvoering]
Onderzoekers:	Drs. F. van Es, mw. drs. N.A. Scholte-Stalenhoef (promovendi); mw. dr. E.J. Liemburg, dr. R. Bruggeman, dr. H. Knegtering, mw. dr. S. Castelein
Samenwerking:	Lentis
PSYCHE:	Psychotische ervaringen bij adolescenten [2012 – 2014, in uitvoering]
Onderzoekers:	Mw. dr. A.A. Bartels-Velthuis, dr. R. Bruggeman, drs. G. van de Willige, prof. dr. J. van Os
Samenwerking:	Maastricht University (Jim van Os)
Financiering:	Stichting tot Steun VCVGZ, Maastricht University, Bensdorp Fund, RGOc (in totaal € 54.875)
QIDS-SR16:	Psychometrische eigenschappen van de zefinvulversie van de Quick Inventory of Depressive Symptoms (QIDS-SR16) bij patiënten met schizofrenie [2012 – 2012, in uitvoering]
Onderzoekers:	Irene Lako, Hanneke Wigman, Rianne Klaassen, Cees Slooff, Katja Taxis, Agna Bartels-Velthuis, GROUP investigators
Samenwerking:	AMC Amsterdam, UMC Utrecht, Universiteit Maastricht
RAF:	Onderzoek naar verschillen tussen aripiprazol en risperidon in hun effect op negatieve symptomen en activiteit van de prefrontale cortex [2008 – 2013, in uitvoering]
Onderzoekers:	mw. dr. E.J. Liemburg, mw. drs. M.K. de Boer, J. Bous, prof.dr A. Aleman, dr. H. Knegtering
Samenwerking:	Neuro Imaging Centrum
REFLEX:	Een cognitief-therapeutische interventie voor het verbeteren van ziekte-inzicht bij schizofrenie [2008 – 2012, in uitvoering]
Onderzoekers:	mw. dr. M. Pijnenborg, (NIC/UMCG), dr. R. Knegtering (Lentis), dr. C. Slooff (GGZ Drenthe), dr. L. Wunderink (GGZ Friesland), dr. M. Vollema (Meerkanten), dr. R. Bruggeman (UCP), mw. prof.dr C. Bockting (RUG), prof.dr M. van der Gaag (VU Amsterdam), prof.dr A. Aleman (NIC/UMCG)
Financiering:	European Science Foundation, € 250.000,--

rTMS/TRENSS:	Interventies bij negatieve symptomen en cognitieve stoornissen [2008 – 2013, in uitvoering]
Onderzoekers:	dr. H. Knegtering, mw. drs. J.J.L.A.S.N. Dlabac-de Lange, mw. drs. L. Bais, mw. dr. E.J. Liemburg, prof.dr A. Aleman
Samenwerking:	Nauwe samenwerking vindt plaats met Lentis Research. Naar verwachting zal vervolgonderzoek plaatsvinden met partners uit de regio.
Financiering:	Stichting Roos en Astra Zeneca, € 120.000,--
SCION:	Kosten-effectiviteit van het IPS-model voor mensen met ernstige psychische stoornissen: een gerandomiseerd gecontroleerd onderzoek [2005 – 2012, afgerond]
Onderzoekers:	dr. H. Kroon, dr. H. Michon, mw. drs. M van Vugt, dr. J. van Weeghel (Ti); Dr. D. Wiersma, mw. dr. J.T. van Busschbach (RGOc), mw. drs. L.C. Aerts (RGOc), dr. A.D. Stant (UMCG)
Samenwerking:	Trimbos-instituut , Dartmouth Psychiatric Research Center, afdeling Epidemiologie van het UMCG.
Financiering:	UWV, Intern Fonds Doelmatigheid UMCG, Trimbos-instituut, RGOc, ZonMw, € 417.000,--
Publicaties:	Kilian R, 2012
SDM bij psychosen:	Bevorderen van shared decision making (SDM) rondom behandelplanning bij mensen met psychosen [2012 – 2013, in uitvoering]
Onderzoekers:	mw. drs. J.A.J. van der Krieke, dr. S. Sytema, drs. A.C. Emerencia, dr. L. Wunderink, prof.dr. P. de Jonge
Serious gaming:	Serious Gaming voor psychosen [2011 – 2013, in uitvoering]
Onderzoekers:	mw. drs. J.A.J. van der Krieke, mw. dr. N. Boonstra
Samenwerking:	De Noordelijke Hogeschool Leeuwarden (NHL) is de trekker van het project. Er wordt samengewerkt met het Rob Giel Onderzoekcentrum, Lentis, GGZ Drenthe en GGZ Friesland.
Financiering:	€ 300.000,--
Triadekaart bij Lentis:	De Triadekaart bij Lentis: een onderzoek naar de resultaten van implementatie op de samenwerking met naasten [2010 – 2013, in uitvoering]
Onderzoekers:	mw. dr. J.T. van Busschbach, mw. N. Bos, drs. H. Schneider, Dr. L. van der Meer
Samenwerking:	Lentis, Ypsilon

Triadekaart: effecten:	De Triadekaart verder onderzocht: een onderzoek naar de effecten op samenwerking en kwaliteit van zorg [2012 – 2013, in uitvoering]
Onderzoekers:	Dr. J.T. van Busschbach
Financiering:	Ypsilon mbv gift van derden, € 92.751,--
Tussen meten en doen:	Tussen meten en doen: kwantitatief beschrijvend dossier-onderzoek naar het gebruik van ROM/PHAMOUS-gegevens en evidence-based interventies in de behandelplannen binnen het zorgprogramma psychosen [2011 – 2015, in uitvoering]
Onderzoekers:	G. Wolters, R.W.H. Janssen
Samenwerking:	UCP, Lentis
UTOPIA	Residentiele en Ambulante Woonzorg in de Geestelijke Gezondheidszorg
Onderzoekers:	mw. dr. C. de Heer-Wunderink, mw. dr. E. Visser, dr. S. Sytema, prof. dr. D. Wiersma
Samenwerking:	RIBW Alliantie; ouderinitiatieven in Almere (A-complex), Groningen (H. Pompe), Friesland (Wilhelminaoord, A. van Dijk)
Financiering:	RIBW Alliantie, € 540.000,--
Publicaties:	de Heer 2012a, 2012b, 2012c, de Heer-Wunderink C (proefschrift, 2012)
VICTROM:	Rapportage van incidenten met geweld tegen cliënten met ernstige psychiatrische problematiek met hulp van routinematige uitkomstmonitoring; een prevalentie studie met aandacht voor de validiteit van de screening en klinische implicaties. [2010 – 2012, publicatiefase]
Onderzoekers:	mw. dr. J.T. van Busschbach, dr. S. Sytema
Samenwerking:	prof.dr. D. Wiersma, (RGOc), dr. R. H.S. van den Brink, (RGOc), dr. C. J. Slooff (GGZ Drenthe), Kenniscentrum Phrenos, Dr. H. Knegtering, Lentis, dr. L. Wunderink, GGZ Friesland, dr. R. Bruggeman, (RGOc, UCP, UMCG), dr. E.L. Korevaar, Hanzehogeschool Groningen, drs. B.F. Jeronimus (GGZ Drenthe/UCP,UMCG), drs. M.H.E. Nicolai- van Swaaij (Lentis)
Financiering:	NWO, € 80.000,--

Virus, ontsteking en psychose:	Virale en inflammatoire etiologie van psychose [2001 – 2013, in uitvoering]
Onderzoekers:	mw. drs. I. Jonker, mw. drs. E van 't Hag, mw. A. Jonkers, mw. dr. J. Doorduyn, dr. H.C. Klein, dr. R. Bruggeman, prof.dr R.A. Schoevers
Financiering:	The Stanley Medical Research Institute (SMRI)
Publicaties:	Beumer W et al, 2012; Liemburg EJ et al, 2012
Vroegdetectie	Vroegdetectie
Onderzoekers:	Dr. M. Pijnenborg, dr. L. Wunderink en de werkgroep Vroegdetectie Psychosen Noord Nederland (prof. dr. A. Aleman, drs. Johan Arends, I. Barends MBA, dr. A.A. Bartels, dr. N. Boonstra, dr. R. Bruggeman, dr. J. van Busschbach, dr. S. Castelein, dr. P. Dingemans, drs. F. van Es, prof. dr. M. van der Gaag, dr. C. de Heer, dr. F. Jörg, dr. H. Klein, dr. R. Knegtering, drs. L. van der Krieke, drs. E. Liemburg, drs. M. Lubbert, drs. A. Malda, dr. L. van der Meer, dr. E. Mulder, dr. M. Nauta, drs. R. Nieboer, B. Nijboer, dr. D. Nieman, dr. E. Opmeer, drs. J. Quak, prof. dr. R. Schoevers, dr. M. Schuppert, dr. C. Slooff, drs. C. Smits, dr. D. Stant, dr. S. Sytema, drs. J. van der Velde, W. de Vogel MSc, drs. A. de Vos, drs. A. Wessels, prof. dr. D. Wiersma, dr. H. Wolters).
Samenwerking:	UCP, UMCG, RGOc- instellingen, Accare, Parnassia, Hanzehogeschool
Publicaties:	van der Gaag M et al, 2012; Ising HK et al, 2012
WEGWEIS:	WebomGeving voor Weetjes, Empowerment en Individueel advies. Een wetenschappelijk onderzoek naar de inzet van webtechnologie bij de behandeling en rehabilitatie van mensen met schizofrenie en andere psychotische aandoeningen [2009 – 2013, in uitvoering]
Onderzoekers:	J.A.J. van der Krieke, MSc, MA, dr. S. Sytema, A.C. Emerencia, MSc, prof.dr. M. Aiello, prof.dr. N. Petkov
Samenwerking:	UCP (UMCG), Lentis, GGZ Friesland, GGZ Drenthe
Financiering:	ZonMw, € 460.000,--
Publicaties:	Krieke L van der et al, 2012a, 2012b, 2012c, 2012d

Register/ROM	
Depressie en schizofrenie:	Routine Outcome Monitoring voor de detectie en behandeling van depressieve symptomen bij mensen met een psychotische stoornis [2009 – 2012, in uitvoering]
Onderzoekers:	mw. drs. I.M. Lako, prof.dr. K. Taxis, prof.dr. D. Wiersma, dr. C.J. Slooff, dr. R. Bruggeman, dr. R. Knegtering, dr. H. Burger
Samenwerking:	RUG, UMCG, GGZ Drenthe
Financiering:	Fonds Psychische Gezondheid, Christelijke Vereniging tot Steun, RGOc, € 100.000,--
Publicaties:	Lako, 2012a
DMS-project:	Disease Management Schizofrenie/SMI inclusief Phamous en RVPS [2002 – 2012, in uitvoering]
Onderzoekers:	mw. drs. I. Lako, dr. C.J. Slooff, dr. R. Bruggeman, dr. H. Knegtering, dr. S. Sytema, prof.dr D. Wiersma, mw. prof.dr. K. Taxis
Samenwerking:	Universitair Centrum Farmacie RuG, Wilhelminaziekenhuis (apotheek) Assen, Bristol-Myers Squibb, Astra Zeneca
Financiering:	Bristol-Myers Squibb, Astra Zeneca, De Open Ankh, GGZ Drenthe, RGOc
Publicaties:	Lako, 2012b
PCR-NN:	Het Psychiatrisch CasusRegister Noord-Nederland als GGZ-monitor [sinds 1973, doorlopend, in uitvoering]
Onderzoekers:	mw. dr. E. Visser, dr. S. Sytema
Financiering:	RGOc
Publicaties:	Drukker M et al, 2012
PHAMOUS:	PHAMOUS Pharmacotherapy Monitoring and Outcome Study [sinds 2007, in uitvoering]
Onderzoekers:	dr. R. Bruggeman, mw. dr. A.A. Bartels-Velthuis, mw. dr. E. Visser, dr. S. Sytema, dr. C. Slooff, dr. A.Wunderink, mw. prof. dr. K. Taxis
Samenwerking:	RGOc en de participerende GGZ- instellingen
Financiering:	RGOc en de participerende GGZ-instellingen
RoQua/ROM:	Routine Outcome and Quality Assessment [sinds 2006, in uitvoering]
Onderzoekers:	dr. S. Sytema, drs. E. Veermans
Financiering:	participerende instellingen, € 470.000,--/jaar
Publicaties:	Noom MJ et al, 2012

Stemmings- en Angststoornissen	
Depressie en zingeving:	Depressie bij schizofrenie in relatie tot verlieservaring, zingeving en religie/spiritualiteit [2011 – 2013, in uitvoering]
Onderzoekers:	mw. dr. H. Schaap-Jonker, mw. drs. I.M. Lako, mw. dr. J.K. Muthert, dr. C.J. Slooff, prof.dr. G. Glas
Samenwerking:	RGOc, Dimence
Hartcoherentie	Effectiviteit van hartcoherentietraining [2005-2012, in uitvoering]
Onderzoekers:	drs. B.M.A. Hartogs, drs. K. van der Ploeg, dr. E.H. Bos, dr. A.A. Bartels-Velthuis
Locatie:	Lentis, Centrum Integrale Psychiatrie
Samenwerking:	Nationale Remissie Werkgroep NVvP, Altrecht, BAVO-Europoort, Dijk en Duin, GGZ Drenthe, GGZ Friesland, GGZ Noord-Holland-Noord, Lentis, Mondriaan, Universitair Centrum Psychiatrie (UMCG)
Verlies en zingeving bij psychosen:	Verlieservaring, zingeving en religie/spiritualiteit bij mensen met schizofrenie of een andere psychotische stoornis [2011 – 2013, in uitvoering]
Onderzoekers:	mw. dr. H. Schaap-Jonker, mw. dr. J.K. Muthert, dr. C.J. Slooff, prof.dr. G. Glas
Overig onderzoek	
Begeleid ouderschap:	Gecontroleerd onderzoek naar begeleid ouderschap bij psychiatrische beperkingen [2007 – 2013, in uitvoering]
Onderzoekers:	drs. P.C. van der Ende, prof.dr J. van Weeghel (Tranzo), mw. dr. J.T. van Busschbach, dr. E.L. Korevaar
Samenwerking:	Lentis, PromensCare, RIBW- OostVeluwe, Stichting Anton Constandse, Pameijer, GGz- Friesland, GGz- Eindhoven, RIBW Midden Brabant, Altrecht, RGOc
Financiering:	Hanzehogeschool en Fonds Psychische Gezondheid
Duurzaam Verblijf:	Behandeleffect Duurzaam Verblijf [2007 – 2014, in uitvoering]
Onderzoekers:	mw. drs. G. van Kranenburg, drs. W. Mulder, drs. W. Diekman, prof.dr D. Wiersma, dr. R.H.S. van den Brink
Samenwerking:	GGZ Drenthe, Verslavingszorg Noord Nederland, GGD Rotterdam-Rijnmond, GGD Amsterdam, RGOc
Financiering:	Duurzaam Verblijf; GGZ Drenthe, Verslavingszorg Noord Nederland, GGD Rotterdam-Rijnmond, GGD Amsterdam

E-KOPP project:	Verdere ontwikkeling, opschaling en evaluatie van www.Survivalkid.nl , een website ter ondersteuning van jongeren met een gezinslid dat psychische problemen heeft (inclusief verslaving). [2009 – 2013, in uitvoering]
Onderzoekers:	mw. drs. L. Drost (promovendus), dr. S. Sytema
Samenwerking:	RGOc, AIAR
Financiering:	Stichting 'De Open Ankh', GGZ Drenthe, Indigo, Provincie Drenthe, fonds Nuts Ohra
Publicaties:	Drost LM et al, 2012
Integrale Psychiatrie:	Complementaire en alternatieve geneeswijzen en psychiatrie [2005 – 2013, in uitvoering]
Onderzoekers:	drs. H.J.R. Hoenders (promovendus), mw dr. A.A. Bartels, mw. dr. E.H. Bos, drs. E. van den Brink en dr. M. Appelo, mw. drs. K. van der Ploeg
Samenwerking:	UMCG: prof.dr. R. Sanderma VU Amsterdam: prof.dr. J. de Jong
Financiering:	Raad van Bestuur Lentis, TKZ
Publicaties:	Bos EH et al, 2012; van den Brink et al, 2012; Hoenders HJR et al, 2012
Klinische echtpaartherapie:	Het effect van een klinische groepsbehandeling voor echtparen [sinds 1992, doorlopend, publicatiefase]
Onderzoekers:	dr. S. Sytema, dr. H.J. Conradi, drs. A. Neeleman
Samenwerking:	Psychiatrisch Casus Register Noord-Nederland
Financiering:	RGOc
Lichaamsbeleving en PMT:	Het meten van lichaamsbeleving [2009 – 2014, in uitvoering]
Onderzoekers:	mw. drs. W.J. Scheffers, prof.dr. D. Wiersma, dr. R. Bosscher (VU), mw. dr. J.T. van Busschbach
Financiering:	Windesheim

PMT en agressie:	Psychomotorische therapie en agressieregulatie bij eetstoornissen: gerandomiseerd effectonderzoek en instrumentontwikkeling [2009 – 2016, in uitvoering]
Onderzoekers:	promovendus: drs. C. Boerhout promotoren: prof.dr. H.W. Hoek en prof.dr. D. Wiersma; onderzoeksbegeleiding: mw. dr. E. H. Bos, bij ontwerp onderzoeksprotocol en mw. dr. J.T. van Busschbach, bij uitvoering onderzoek
Samenwerking:	Bewegingswetenschappen RU Groningen
Financiering:	Lentis , UMCG project PMT (prof. Hoek)
RACE:	Effecten van periodieke delicttricotaxatie en zorgevaluatie in de ambulante forensische psychiatrie (Risk Assessment and Care Evaluation) [2006 – 2013, publicatiefase]
Onderzoekers:	mw. drs. N.A.C. Troquete, prof.dr. D. Wiersma, prof.dr. R.A. Schoevers, dr. R.H.S. van den Brink (RGOc), dr. T.W.D.P. van Os, drs. H. Beintema, mw. drs. T. Mulder
Samenwerking:	GGZ Friesland, GGZ Drenthe, Lentis/Forint
Financiering:	ZonMW (Praktijkzorgproject, programma Geestkracht), GGZ Friesland, GGZ Drenthe, Lentis/Forint, RGOc, € 600.000,--
Seksuele functiestoornissen:	Seksuele functiestoornissen als uitkomstmaat voor kwaliteit [2011 – 2016, in uitvoering]
Onderzoekers:	G. Wolters, mw. M.H. Mulder-Paalman, dr. H. Knegtering
Samenwerking:	Lentis, UCP

In 2012 afgerond onderzoek

56

Acronym	Titel / Beknopte omschrijving
ACT+ trial	ACTplus: een RCT naar het effect van 4 evidence based interventies toegevoegd aan ACT
AVHRS	Onderzoek naar de psychometrische kwaliteit van de Auditory Vocal Hallucination Rating Scale
Cognitieve functies en schizofrenie	Selectieve aandacht, executieve functies en motorische preparatie bij schizofrenie
DEMoB.inc	Ontwikkeling van Europese Standaard voor Goede Zorg voor mensen met chronische psychische stoornissen in institutionele zorg
EASE-study	Early Assessment in Schizophrenia Effectiveness Study, een onderzoek naar het verbeteren van de detectie en diagnostiek van psychotische stoornissen
Front Office OGGz	Onderzoek functioneren Front Office 7x24 uurs Crisisinterventie OGGz
Herstelprogramma Wilhelminaoord	Herstelprogramma Wilhelminaoord: effect op kwaliteit van leven en functioneren bij bewoners van Wilhelminaoord
HoNOS65+	HoNOS65+ als routine outcome assessment instrument in de Ouderenpsychiatrie
IMPRESSPLUS+	Verbetering van nazorg aan nabestaanden van suicideslachtoffers.
MESIFOS follow up	MESIFOS 5 jaars follow-up
NIFOS	Onderzoek naar de relatie tussen neurocognitie en atypische antipsychotische medicatie
Ontwikkeling van de VIS-V	Psychometrische eigenschappen en validering van de VIS-V (Vragenlijst voor Inventarisatie van Sociaal Gedrag bij Volwassenen) in de klinische praktijk
Paniekstoornis: drie behandelvormen	Onderzoek naar effect van cognitieve gedragstherapie, antidepressiva en een combinatie, op paniekstoornis
Pilot Vaktherapie	Pilot onderzoek Vaktherapie Noord Nederland
Stemmen volwassenen	Stemmen horen bij volwassenen in de gewone bevolking
Stemmenhoren bij kinderen	Vervolgonderzoek naar voorkomen en beloop van stemmenhoren bij 12-13 jarige kinderen
Suicide in Noord-Nederland	Suicide in Noord-Nederland. Psychologische autopsie studie van 98 suicideslachtoffers in Groningen, Friesland en Drenthe
ToM Takenboek 'Freek' 10/14	Het meten van sociale cognitie bij 10-14 jarigen: de ontwikkeling en normering van een nieuw Theory of Mind takenboek.

Onderzoeker(s)/projectleider*	Publicaties
Sytema/Wunderink*	
Bartels*/van de Willige	Bartels-Velthuis AA, 2012b
Smid*/Bruggeman	
Wiersma/Sytema/Caro-Nienhuis/Visser*	Killaspy H, 2012
Boonstra*/Wunderink/Sytema/Wiersma	Boonstra N, 2012a,b, c, d
Tholen/Winthorst/Broer/van den Brink*/Wiersma van Dijk/Hamar de la Brethoniere/Jörg*	Brink van den RH, 2012
Broersma/Sytema*	
de Groot*/Broer/van der Meer/Wiersma Nienhuis*/Wunderink/Nieboer/ Wiersma	
Faber*/Smid/van den Bosch/Wiersma	Faber G, 2012a, b
Hartman*/Horwitz/ Minderaa/Schoevers	
van Apeldoorn*/Mersch/den Boer	
Aerts/van Busschbach*/Wiersma Jenner*/van de Willige/Broer/Bouma	
Jenner*/Wiersma*/van de Willige/Bartels/van Os/Tjoelker	Bartels-Velthuis AA, 2012a, c
de Groot*/Stewart/Broer/Neeleman	
Blijd-Hoogewys*/Bartels-Velthuis*	

Internationale tijdschriften

- ▶ Al Hadithy A, Leeffers E, Bruggeman R. (2012). Clozapine levels might be affected by excessive cola consumption. *Journal of Clinical Psychopharmacology*, 32: 717-719.
- ▶ Bartels-Velthuis AA, Willige van de G, Jenner JA, Wiersma D, Os van J. (2012a). Auditory hallucinations in childhood: associations with adversity and delusional ideation. *Psychological Medicine*, 42: 583-593.
- ▶ Bartels-Velthuis AA, Willige van de G, Jenner JA, Wiersma D. (2012b). Consistency and reliability of the auditory vocal hallucination rating scale (AVHRS). *Epidemiology and Psychiatric Sciences*, 21: 305-310.
- ▶ Beumer W, Gibney SM, Drexhage RC, Pont-Lezica L, Doorduyn J, Klein HC, Steiner J, Connor TJ, Harkin A, Versnel MA, Drexhage HA. (2012). The immune theory of psychiatric diseases: a key role for activated microglia and circulating monocytes. *Journal of Leukocyte Biology*, 92: 959-975.
- ▶ Boonstra N, Klaassen R, Sytema S, Marshall M, Haan de L, Wunderink L, Wiersma D. (2012a). Duration of untreated psychosis and negative symptoms – a systematic review and meta-analysis of individual patient data. *Schizophrenia Research*, 142: 12-19.
- ▶ Boonstra N, Sterk B, Wunderink L, Sytema S, Haan de L, Wiersma D. (2012b). Association of treatment delay, migration and urbanicity in psychosis. *European Psychiatry*, 27: 500-505.
- ▶ Bos EH, Hoenders R, Jonge de P. (2012). Wind direction and mental health: a time-series analysis of weather influences in a patient with anxiety disorder. *BMJ Case Reports*, 2012: 10.1136/bcr-2012-006300.
- ▶ Brink van den RH, Broer J, Tholen AJ, Winthorst WH, Visser E, Wiersma D. (2012). Role of the police in linking individuals experiencing mental health crises with mental health services. *BMC Psychiatry*, 12: 171-244X-12-171.
- ▶ Dekker N, Koeter M, Brink van den W, GROUP Investigators (Kahn,R.S.;Linszen,D.H.;Os van ,J.;Wiersma,D.;Bruggeman,R.;Cahn,W.;Haan de,L.;Krabbendam,L.;Myin-Germeyns,I.). (2012). Craving for cannabis in patients with psychotic disorder, their non-affected siblings and healthy controls: psychometric analysis of the obsessive compulsive drug use scale. *International Journal of Methods in Psychiatric Research*, 21: 286-300.
- ▶ Dekker N, Meijer J, Koeter M, Brink van den W, Beveren van N, GROUP Investigators (Kahn,R.S.;Linszen,D.H.;Os van,J.;Wiersma,D.;Bruggeman,R.;Cahn,W.;Haan de,L.;Krabbendam,L.;Myin-Germeyns,I.). (2012). Age at onset of non-affective psychosis in relation to cannabis use, other drug use and gender. *Psychological Medicine*, 42: 1903-1911.
- ▶ Derks EM, Allardyce J, Boks MP, Vermunt JK, Hijman R, Ophoff RA, GROUP Investigators (Kahn,R.S.;Linszen,D.H.;Os van,J.;Wiersma,D.;Bruggeman,R.;Cahn,W.;Haan de,L.;Krabbendam,L.;Myin-Germeyns,I.). (2012a). Kraepelin was right: a latent class analysis of symptom dimensions in patients and controls. *Schizophrenia Bulletin*, 38: 495-505.
- ▶ Derks EM, Vorstman JA, Ripke S, Kahn RS, Schizophrenia Psychiatric Genomic Consortium¹, Ophoff RA. (2012b).

¹ The Schizophrenia Psychiatric Genomics Consortium bestaat uit ca. 150 onderzoekers uit vele landen, waaronder de GROUP Investigators (Kahn RS;Linszen DH;Os van J;Wiersma D;Bruggeman R;Cahn W;Haan de L;Krabbendam L;Myin-Germeyns I).

- Investigation of the genetic association between quantitative measures of psychosis and schizophrenia: a polygenic risk score analysis. *PloS One*, 7: e37852.
- ▶ Drukker M, Joore M, Os van J, Sytema S, Driessen G, Bak M, Delespaul P. (2012). The use of a Cumulative Needs for Care Monitor for individual treatment v. care as usual for patients diagnosed with severe mental illness, a cost-effectiveness analysis from the health care perspective. *Epidemiology and Psychiatric Sciences*, 21: 381-392.
 - ▶ Faber G, Smid HG, Gool van AR, Wiersma D, Bosch van den RJ. (2012a). The effects of guided discontinuation of antipsychotics on neurocognition in first onset psychosis. *European Psychiatry*, 27: 275-280.
 - ▶ Faber G, Smid HG, Gool van AR, Wunderink L, Bosch van den RJ, Wiersma D. (2012b). Continued cannabis use and outcome in first-episode psychosis: data from a randomized, open-label, controlled trial. *Journal of Clinical Psychiatry*, 73: 632-638.
 - ▶ Gaag van der M, Nieman DH, Rietdijk J, Dragt S, Ising HK, Klaassen RM, Koeter M, Cuijpers P, Wunderink L, Linszen DH. (2012). Cognitive behavioral therapy for subjects at ultrahigh risk for developing psychosis: a randomized controlled clinical trial. *Schizophrenia Bulletin*, 38: 1180-1188.
 - ▶ Gladwin TE, Derks EM, Genetic Risk and Outcome of Psychosis , Rietschel M, Mattheisen M, Breuer R, Schulze TG, Nothen MM, Levinson D, Shi J, Gejman PV, Cichon S, Ophoff RA. (2012). Segment-wise genome-wide association analysis identifies a candidate region associated with schizophrenia in three independent samples. *PloS One*, 7: e38828.
 - ▶ Heer de-Wunderink C, Visser E, Caro-Nienhuis A, Sytema S, Wiersma D. (2012a). Supported Housing and Supported Independent Living in the Netherlands, with a Comparison with England. *Community Mental Health Journal*, 48: 321-327.
 - ▶ Heer de-Wunderink C, Visser E, Caro-Nienhuis AD, Weeghel van J, Sytema S, Wiersma D. (2012b). Treatment plans in psychiatric community housing programs: do they reflect rehabilitation principles? *Psychiatric Rehabilitation Journal*, 35: 454-459.
 - ▶ Heer de-Wunderink C, Visser E, Sytema S, Wiersma D. (2012c). Social inclusion of people with severe mental illness living in community housing programs. *Psychiatric Services*, 63: 1102-1107.
 - ▶ Hoenders HJ, Bos EH, Jong de JT, Jonge de P. (2012). Temporal dynamics of symptom and treatment variables in a lifestyle-oriented approach to anxiety disorder: a single-subject time-series analysis. *Psychotherapy and Psychosomatics*, 81: 253-255.
 - ▶ Hoenders HJR, Appelo MT, Jong de JTM. (2012). Integrative Medicine: A Bridge between Biomedicine and Alternative Medicine Fitting the Spirit of the Age . *Sociology Mind*, 2: 441-446.
 - ▶ Hoofdakker van den BJ, Nauta MH, Dijck-Brouwer DA, Veen van der-Mulders L, Sytema S, Emmelkamp PM, Minderaa RB, Hoekstra PJ. (2012). Dopamine transporter gene moderates response to behavioral parent training in children with ADHD: A pilot study. *Developmental Psychology*, 48: 567-574.
 - ▶ Ising HK, Veling W, Loewy RL, Rietveld MW, Rietdijk J, Dragt S, Klaassen RM, Nieman DH, Wunderink L, Linszen DH, Gaag van der M. (2012). The validity of the 16-item version of the Prodromal Questionnaire (PQ-16) to screen for ultra high risk of developing psychosis in the general help-seeking population. *Schizophrenia Bulletin*, 38: 1288-1296.
 - ▶ Jörg F, Ormel J, Reijneveld SA, Jansen DE, Verhulst

- FC, Oldehinkel AJ. (2012). Puzzling findings in studying the outcome of 'real world' adolescent mental health services: the TRAILS study. *PLoS One*, 7: e44704.
- ▶ Keller MC, Simonson MA, Ripke S, Neale BM, Gejman PV, Howrigan DP, Lee SH, Lencz T, Levinson DF, Sullivan PF, Schizophrenia Psychiatric Genome-Wide Association Study Consortium¹. (2012). Runs of homozygosity implicate autozygosity as a schizophrenia risk factor. *PLoS Genetics*, 8: e1002656.
 - ▶ Kilian R, Lauber C, Kalkan R, Dorn W, Rossler W, Wiersma D, Busschbach van JT, Fioritti A, Tomov T, Catty J, Burns T, Becker T. (2012). The relationships between employment, clinical status, and psychiatric hospitalisation in patients with schizophrenia receiving either IPS or a conventional vocational rehabilitation programme. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 47: 1381-1389.
 - ▶ Killaspy H, White S, Wright C, Taylor TL, Turton P, Kallert T, Schuster M, Cervilla JA, Brangier P, Raboch J, Kalisova L, Onchev G, Alexiev S, Mezzina R, Ridente P, Wiersma D, Visser E, Kiejna A, Piotrowski P, Ploumpidis D, Gonidakis F, Caldas-de-Almeida JM, Cardoso G, King M. (2012). Quality of longer term mental health facilities in Europe: validation of the quality indicator for rehabilitative care against service users' views. *PLoS One*, 7: e38070.
 - ▶ Koning JP, Vehof J, Burger H, Wilffert B, Al Hadithy A, Alizadeh B, Harten van PN, Snieder H, Genetic Risk and Outcome in Psychosis investigators*. (2012). Association of two DRD2 gene polymorphisms with acute and tardive antipsychotic-induced movement disorders in young Caucasian patients. *Psychopharmacology*, 219: 727-736.
 - ▶ Kortrijk HE, Mulder CL, Drukker M, Wiersma D, Duivenvoorden HJ. (2012). Duration of assertive community treatment and the interpretation of routine outcome data. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*, 46: 240-248.
 - ▶ Kortrijk HE, Mulder CL, Gaag van der M, Wiersma D. (2012). Symptomatic and functional remission and its associations with quality of life in patients with psychotic disorder in Assertive Community Treatment teams. *Comprehensive Psychiatry*, 53: 1174-1180.
 - ▶ Korver N, Quee PJ, Boos HB, Simons CJ, Haan de L, GROUP Investigators (Kahn RS;Linszen DH;Os van J;Wiersma D;Bruggeman R;Cahn W;Haan de L;Krabendam L;Myin-Germeys I). (2012). Genetic Risk and Outcome of Psychosis , a multi site longitudinal cohort study focused on gene-environment interaction: objectives, sample characteristics, recruitment and assessment methods. *International Journal of Methods in Psychiatric Research*, 21: 205-221.
 - ▶ Krieke van der L, Emerencia AC, Aiello M, Sytema S. (2012). Usability evaluation of a web-based support system for people with a schizophrenia diagnosis. *Journal of Medical Internet Research*, 14: e24.
 - ▶ Lako IM, Bruggeman R, Knegtering H, Wiersma D, Schoevers RA, Slooff CJ, Taxis K. (2012a). A systematic review of instruments to measure depressive symptoms in patients with schizophrenia. *Journal of Affective Disorders*, 140: 38-47.
 - ▶ Lako IM, Taxis K, Bruggeman R, Knegtering H, Burger H, Wiersma D, Slooff CJ. (2012b). The course

- of depressive symptoms and prescribing patterns of antidepressants in schizophrenia in a one-year follow-up study. *European Psychiatry*, 27: 240-244.
- ▶ Lataster T, Shazad A, Henquet C, Quee P, GROUP Investigators (Kahn RS;Linszen DH;Os van J;Wiersma D;Bruggeman R;Cahn W;Haan de L;Krabbendam L;Myin-Germeyns I). (2012). No evidence for familial covariation of neurocognition and negative symptoms in psychotic disorders. *Schizophrenia Research*, 139: 271-272.
 - ▶ Liemburg EJ, Meer van der L, Swart M, Curcio-Blake B, Bruggeman R, Kneegting H, Aleman A. (2012). Reduced connectivity in the self-processing network of schizophrenia patients with poor insight. *PLoS One*, 7: e42707.
 - ▶ Liemburg EJ, Swart M, Bruggeman R, Kortekaas R, Kneegting H, Curcio-Blake B, Aleman A. (2012). Altered resting state connectivity of the default mode network in alexithymia. *Social Cognitive and Affective Neuroscience*, 7: 660-666.
 - ▶ Maat A, Fett AK, Derks E, GROUP Investigators (Kahn RS;Linszen DH;Os van J;Wiersma D;Bruggeman R;Cahn W;Haan de L;Krabbendam L;Myin-Germeyns I). (2012). Social cognition and quality of life in schizophrenia. *Schizophrenia Research*, 137: 212-218.
 - ▶ Machielsen M, Scheltens Beduin A, Dekker N, Kahn RS, Linszen DH, Os van J, Wiersma D, Bruggeman R, Cahn W, Haan de L, Krabbendam L, Myin-Germeyns I. (2012). Differences in craving for cannabis between schizophrenia patients using risperidone, olanzapine or clozapine. *Journal of Psychopharmacology*, 26: 189-195.
 - ▶ McCabe R, Bullenkamp J, Hansson L, Lauber C, Martinez-Leal R, Rossler W, Salize HJ, Svensson B, Torres-Gonzalez F, Brink van den R, Wiersma D, Priebe S. (2012). The therapeutic relationship and adherence to antipsychotic medication in schizophrenia. *PLoS One*, 7: e36080.
 - ▶ Meijer J, Simons CJ, Quee PJ, Verweij K, GROUP Investigators (Kahn RS;Linszen DH;Os van J;Wiersma D;Bruggeman R;Cahn W;Haan de L;Krabbendam L;Myin-Germeyns I). (2012). Cognitive alterations in patients with non-affective psychotic disorder and their unaffected siblings and parents. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 125: 66-76.
 - ▶ Meijer JH, Dekker N, Koeter MW, Quee PJ, Beveren van NJ, Meijer CJ, Genetic Risk and Outcome of Psychosis Investigators*. (2012). Cannabis and cognitive performance in psychosis: a cross-sectional study in patients with non-affective psychotic illness and their unaffected siblings. *Psychological Medicine*, 42: 705-716.
 - ▶ Muhleisen TW, Mattheisen M, Strohmaier J, Degenhardt F, Priebe L, Schultz CC, Breuer R, Meier S, Hoffmann P, GROUP Investigators (Kahn RS;Linszen DH;Os van J;Wiersma D;Bruggeman R;Cahn W;Haan de L;Krabbendam L;Myin-Germeyns I), Rivandeneira F, Hofman A, Uitterlinden AG, Moebus S, Gieger C, Emery R, Ladwig KH, Wichmann HE, Schwarz M, Kammerer-Ciernioch J, Schlosser RG, Nenadic I, Sauer H, Mossner R, Maier W, Rujescu D, Lange C, Ophoff RA, Schulze TG, Rietschel M, Nothen MM, Cichon S. (2012). Association between schizophrenia and common variation in neurocan (NCAN), a genetic risk factor for bipolar disorder. *Schizophrenia Research*, 138: 69-73.
 - ▶ Nauta MH, Festen H, Reichart CG, Nolen WA, Stant AD, Bockting CL, Wee van der NJ, Beekman A,

- Doreleijers TA, Hartman CA, Jong de PJ, Vries de SO. (2012). Preventing mood and anxiety disorders in youth: a multi-centre RCT in the high risk offspring of depressed and anxious patients. *BMC Psychiatry*, 12: 31-244X-12-31.
- ▶ Quee PJ, Schneider H, Slogteren van S, Wiersma D, Bruggeman R, Velligan DI. (2012a). Cognitive adaptation training provided to chronically hospitalized patients with schizophrenia in the Netherlands: two case reports. *Case Reports in Psychiatry*, 2012: 596162.
 - ▶ Quee PJ, Wiersma D, Sytema S, Bruggeman R. (2012b). Cognitive adaptation training combined with assertive community treatment: a randomised longitudinal trial--a comment. *Schizophrenia Research*, 140: 264-265.
 - ▶ Renard SB, Pijnenborg M, Lysaker PH. (2012). Dissociation and social cognition in schizophrenia spectrum disorder. *Schizophrenia Research*, 137: 219-223.
 - ▶ Rietschel M, Mattheisen M, Degenhardt F, GROUP Investigators (Kahn RS;Linszen DH;Os van J;Wiersma D;Bruggeman R;Cahn W;Haan de L;Krabbendam L;Myin-Germeyns I), Muhleisen TW, Kirsch P, Esslinger C, Herms S, Demontis D, Steffens M, Strohmaier J, Haenisch B, Breuer R, Czerski PM, Giegling I, Strengman E, Schmael C, Mors O, Mortensen PB, Hougaard DM, Orntoft T, Kapelski P, Priebe L, Basmanav FF, Forstner AJ, Hoffman P, Meier S, Nikitopoulos J, Moebus S, Alexander M, Mossner R, Wichmann H-, Schreiber S, Rivandeneira F, Hofman A, Uitterlinden AG, Wienker TF, Schumacher J, Hauser J, Maier W, Cantor RM, Erk S, Schulze TG, SGENE-plus Consortium, (Only those persons responsible for the samples of Replication 2 are listed), Stefansson H, Steinberg S, Gustafsson O, Sigurdsson E, Petursson H, Kong A, Stefansson K, Pietilainen OP, Tuulio-Henriksson A, Paunio T, Lonnqvist J, Suvisaari J, Peltonen L, Ruggeri M, Tosato S, Walshe M, Murray R, Collier DA, Clair DS, Hansen T, Ingason A, Jakobsen KD, Duong L, Werge T, Melle I, Andreassen OA, Djurovic S, Bitter I, Rethelyi JM, Abramova L, Kaleda V, Golimbet V, Jonsson EG, Terenius L, Agartz I, Winkel RV, Kenis G, Hert MD, Veldink J, Wiuf C, Didriksen M, Craddock N, Owen MJ, O'Donovan MC, Borglum AD, Rujescu D, Walter H, Meyer-Lindenberg A, Nothen MM, Ophoff RA, Cichon S. (2012a). Association between genetic variation in a region on chromosome 11 and schizophrenia in large samples from Europe. *Molecular Psychiatry*, 17: 906-917.
 - ▶ Rietschel M, Mattheisen M, Degenhardt F, GROUP Investigators (Kahn RS, Linszen DH, Os JV, Wiersma D, Bruggeman R, Cahn W, Haan de L, Krabbendam L, Myin-Germeyns I, Muhleisen TW, Kirsch P, Esslinger C, Herms S, Demontis D, Steffens M, Strohmaier J, Haenisch B, Breuer R, Czerski PM, Giegling I, Strengman E, Schmael C, Mors O, Mortensen PB, Hougaard DM, Orntoft T, Kapelski P, Priebe L, Basmanav FB, Forstner AJ, Hoffmann P, Meier S, Nikitopoulos J, Moebus S, Alexander M, Mossner R, Wichmann HE, Schreiber S, Rivandeneira F, Hofman A, Uitterlinden AG, Wienker TF, Schumacher J, Hauser J, Maier W, Cantor RM, Erk S, Schulze TG, SGENE-plus Consortium, (Only those persons responsible for the samples of Replication 2 are listed), Stefansson H, Steinberg S, Gustafsson O, Sigurdsson E, Petursson H, Kong A, Stefansson K, Pietilainen OP, Tuulio-Henriksson A, Paunio T, Lonnqvist J, Suvisaari J, Peltonen L, Ruggeri M, Tosato S, Walshe M, Murray R, Collier DA, Clair DS, Hansen T, Ingason A, Jakobsen KD, Duong L, Werge T, Melle I, Andreassen OA, Djurovic S, Bitter I, Rethelyi JM, Abramova L, Kaleda V, Golimbet V, Jonsson EG, Terenius L, Agartz I, Winkel RV, Kenis G, Hert MD, Veldink J, Wiuf C, Didriksen M, Craddock N, Owen MJ, O'Donovan MC, Borglum AD, Rujescu D, Walter H, Meyer-Lindenberg A, Nothen MM, Ophoff RA, Cichon S. (2012b). Association between genetic variation in a region on chromosome 11 and schizophrenia in large samples from Europe. *Molecular Psychiatry*, 17: 906-917.

- ▶ Risselada AJ, Vehof J, Bruggeman R, Wilffert B, Cohen D, Al Hadithy AF, Arends J, Mulder H. (2012). Association between HTR2C gene polymorphisms and the metabolic syndrome in patients using antipsychotics: a replication study. *Pharmacogenomics Journal*, 12: 62-67.
- ▶ Rodway M, Vance A, Watters A, Lee H, Bos E, Kaplan BJ. (2012). Efficacy and cost of micronutrient treatment of childhood psychosis. *BMJ Case Reports*, 2012: 10.1136/bcr-2012-007213.
- ▶ Rosmalen JG, Bos EH, Jonge de P. (2012). Validation of the Long-term Difficulties Inventory (LDI) and the List of Threatening Experiences (LTE) as measures of stress in epidemiological population-based cohort studies. *Psychological Medicine*, 42: 2599-2608.
- ▶ Scheltema Beduin AA, Swets M, Machielsen M, Korver N, Genetic Risk and Outcome of Psychosis Investigators*. (2012). Obsessive-compulsive symptoms in patients with schizophrenia: a naturalistic cross-sectional study comparing treatment with clozapine, olanzapine, risperidone, and no antipsychotics in 543 patients. *Journal of Clinical Psychiatry*, 73: 1395-1402.
- ▶ Vehof J, Burger H, Wilffert B, Al Hadithy A, Alizadeh BZ, Snieder H, GROUP Investigators (Kahn RS;Linszen DH;Os van J;Wiersma D;Bruggeman R;Cahn W;Haan de L;Krabbendam L;Myin-Germeyns I). (2012). Clinical response to antipsychotic drug treatment: association study of polymorphisms in six candidate genes. *European Neuropsychopharmacology*, 22: 625-631.
- ▶ Velthorst E, Meijer C, GROUP Investigators (Kahn RS;Linszen DH;Os van J;Wiersma D;Bruggeman R;Cahn W;Haan de L;Krabbendam L;Myin-Germeyns I). (2012a). The association between social anhedonia, withdrawal and psychotic experiences in general and high-risk populations. *Schizophrenia Research*, 138: 290-294.
- ▶ Werf van der M, Kohler S, Verkaaik M, Verhey F, Os van J, GROUP Investigators (Kahn RS;Linszen DH;Os van J;Wiersma D;Bruggeman R;Cahn W;Haan de L;Krabbendam L;Myin-Germeyns I). (2012). Cognitive functioning and age at onset in non-affective psychotic disorder. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 126: 274-281.

Proefschriften

- ▶ Heer de-Wunderink C. (2012). Successful community living: a 'Utopia'? A survey of people with severe mental illness in Dutch Regional Institutes for Residential Care. (proefschrift). Groningen: Rob Giel Onderzoekcentrum/RUG, RGOC-reeks nummer 31.

Nederlandstalige tijdschriften

- ▶ Boonstra N, Malda A. (2012c). Het belang van vroegtijdige herkenning en behandeling van een eerste psychose. *Nurse Academy GGZ*, 3.
- ▶ Boonstra N. (2012d). Het belang van vroegtijdige onderkenning van een psychose. *Psychopraktijk*, 4.
- ▶ Drost LM, Postema RW, Goeree H, Sytema S, Windmeijer PMA, Schippers GM. (2012). Online hulp voor KOPP-jongeren: Aandacht voor een verborgen doelgroep. *Kind En Adolescent*, 33: 35-44.
- ▶ Haan de L, Klaassen R, Beveren van N, Wunderink L, Rutten BP, Os van J. (2012). Psychotic disorders: the need for staging. *Tijdschrift Voor Psychiatrie*, 54: 927-933.
- ▶ Knegtering H, Castelein S, Mulder-Paalan M, Moolen van der AEGM. (2012). Depotantipsychotica in de klinische praktijk in Nederland. *Tijdschrift Over Praktijkgerichte Farmacotherapie*, 2: 4.

- ▶ Krieke van der L, Sytema S. (2012c). E-health toepassingen bij psychosen. *Psychopraktijk*, 4: 34-37.
- ▶ Noom MJ, Jong de K, Tiemens B, Kamsteeg F, Markus MT, Pot AM, Schippers GM, Swildens W, Sytema S, Theunissen J, Vlist van der HP, Vuyk J, Zondervan J. (2012). Routine outcome monitoring and benchmarking: how can treatment results be compared in a responsible manner? *Tijdschrift Voor Psychiatrie*, 54: 141-145.
- ▶ Westra K, Wunderink L, Vries de SO. (2012). Zorgprogramma's: van stoffig document naar drager van het behandelproces. *Maandblad Geestelijke Volksgezondheid*, 12.
- ▶ Bartels-Velthuis AA, Willige van de G, Jenner JA, Os van J, Wiersma D. (2012c). Auditieve hallucinaties bij kinderen. In: Jenner JA (ed). *Hallucinaties*. Assen: Van Gorcum.
- ▶ Brink van den E, Koster F. (2012). *Compassievol leven. Van Mindfulness tot Heartfulness*. Amsterdam: Boom.
- ▶ Castelein S, Gaag van der M, Meijel van B. (2012a). Psychosociale interventies. In: Alphen van C, Ammeraal B,C., Boonstra N, et al (eds). *Multidisciplinaire Richtlijn Schizofrenie*. Utrecht: De Tijdstroom, 159-219.
- ▶ Castelein S, Gaag van der M, Meijel van B. (2012b). Zorg, begeleiding en ervaringsdeskundigheid. In: Alphen van C, Ammeraal B,C., Boonstra N, et al (eds). *Multidisciplinaire Richtlijn Schizofrenie*. Utrecht: De Tijdstroom, 219-276.

(Hoofdstukken in) Engelstalige boeken

- ▶ Jenner JA. (2012). Beyond Monotherapy: The HIT Story. In: Jardri R, Cachia A, Thomas P, Pins D (eds). *The Neuroscience of Hallucinations*. New York: Springer Verlag, 447-471.
- ▶ Knegtering H, Boer de MK. (2012). *Antipsychotic Treatment & Sexual Functioning, Role of Prolactin & Dopamine*. Third revised edition. Océ Business Services.

(Hoofdstukken in) Nederlandstalige boeken

- ▶ Alphen van C, Ammeraal B,C., Boonstra N, Boumans H, Bruggeman R, Castelein S, Dekker FL, Duin van D, Ewijk van WM, Gaag van der M, Gool van R, Haas de O, Henquet C, Hermens MLM, Ketelaars T, Knegtering H, Krans MJ, Lansen M, Lochy R, Loonen AJM, Meesters PD, Meijel van BKG, Miltenburg G, Oud MJT, Pater de CF, Peterse A, Plas van der J, Rammers D, Rentenaar IMF, Santen van GW, Scheewe TW, Selten JP, Slooff CJAJ, Stoop C, Vlamincq P, Vollaard H, Weeghel van J, Wel van T, Zon van N. (2012). *Multidisciplinaire Richtlijn Schizofrenie*. Utrecht: De Tijdstroom.
- ▶ Mulder PJ, Castelein S. (2012). *Draaiboek voor het begeleiden van een lotgenotengroep voor mensen met een psychosegevoeligheid. Een verpleegkundige interventie (2e gewijzigde druk)*. RGOc reeks nr 11. Groningen: Rob Giel Onderzoekcentrum
- ▶ Wunderink L, Wessels A. (2012). *Farmacotherapie*. In: Veling W, Wal van der M, Jansen S, Weeghel van J, Linszen D (eds). *Handboek Vroege Psychose*. Amsterdam: SWP, 85-101.

- ▶ Wunderink L. (2012). Farmacotherapie van de psychosen. In: Gaag van der M, Staring T, Valmaggia L (eds). *Handboek psychose; Theorie, diagnostiek en behandeling*. Amsterdam: Boom.

Abstracts

- ▶ Boonstra N, Sterk B, Wunderink L, Sytema S, Haan de L, Wiersma D. (2012). Association of treatment delay, migration and urbanicity in psychosis. *Schizophrenia Research*, 136 Supp.1: S120.
- ▶ Gaag van der M, Nieman D, Wunderink L, Klaassen R, Rietdijk J, Dragt S, Ising H, Linszen D. (2012). The results of a specific CBT intervention in young help-seeking patients with social decline and an ultra-high risk for developing a first episode of psychosis. *Schizophrenia Research*, 136 Supp.1: S17.
- ▶ Gaag van der M, Nieman D, Wunderink L, Klaassen R, Rietdijk J, Dragt S, Ising H, Linszen D. (2012). The results of a specific CBT intervention in young help-seeking patients with social decline and an ultra high-risk for developing a first episode of psychosis . *Early Intervention in Psychiatry*, 6 Supp.1: 12.
- ▶ Ising H, Veling W, Loewy R, Rietveld M, Rietdijk J, Dragt S, Klaassen R, Nieman D, Wunderink L, Linszen D, Gaag van der M. (2012). Psychosis risk screening in routine mental health care. *Early Intervention in Psychiatry*, 6 Supp.1: 1.
- ▶ Krieke van der L, Emerencia AC, Wunderink L, Wiersma D, Sytema S. (2012d). E-mental health care applications supporting self-management in people with a psychotic disorder: a systematic review of the literature. *Schizophrenia Research*, 136 Supp.1: S343.
- ▶ Velde van der J, Opmeer E, Liemburg E, Nieboer R, Wunderink L, Aleman A. (2012). Brain activity during emotion regulation in individuals at ultra-high risk for psychosis. *Schizophrenia Research*, 136 Supp.1: S293.
- ▶ Velthorst E, Nieman D, Veling W, Klaassen R, Dragt S, Rietdijk J, Ising H, Wunderink L, Linszen D, Haan de L, Gaag van der M. (2012b). Ethnicity and baseline symptomatology in patients with an at risk mental state for psychosis. *Schizophrenia Research*, 136 Supp.1: S306.
- ▶ Wunderink L, Delespaul P, Gaag van der M, Haan de L, Linszen D, Mulder N, Os van J, Veling W, Weeghel van J, Wiersma D. (2012). Measuring functional remission: A tool for clinical practice and preliminary data on symptomatic and functional remission and recovery. *Early Intervention in Psychiatry*, 6 Supp.1: 113.
- ▶ Wunderink L, Nieboer R, Nienhuis F, Sytema S, Wiersma D. (2012). Remission, relapse and recovery following early guided discontinuation of antipsychotics versus maintenance treatment in first-episode psychosis: outcome at 7-year follow-up. *Early Intervention in Psychiatry*, 6 Supp.1: 20.
- ▶ Wunderink L, Nieboer R, Nienhuis F, Sytema S, Wiersma D. (2012). Remission, relapse and recovery following early guided discontinuation of antipsychotics versus maintenance treatment in first-episode psychosis: outcome at 7-year follow-up; Stand-in for Swaran Singh. *Early Intervention in Psychiatry*, 6 Supp.1: 16.
- ▶ Wunderink L, Nieboer R, Nienhuis FJ, Sytema S, Wiersma D. (2012). Long term impact of a discontinuation trial: remission and recovery rates at 7 years follow-up of a first episode cohort included in a treatment strategy trial comparing maintenance treatment with discontinuation strategy. *Schizophrenia Research*, 136 Supp.1: S348.

Verschenen in de RGOc-reeks

66

1 Hoe tevreden zijn huisartsen met de GGZ

Een enquête naar de samenwerking met de MFE in Zuidoost-Drenthe

J.T. van Busschbach, E. Visser, P. Bastiaansen, S. Sytema
2001, ISBN-10 90-367-1460-5

2 Groningse Vragenlijst over Sociaal Gedrag

Zelfbeoordelvingsvragenlijsten voor het vaststellen van problemen in het interpersoonlijke functioneren (handleiding)

A. de Jong en P.M. van der Lubbe
2001, ISBN-10 90-367-1463-X

3 Last van stemmen

Een gecontroleerde (kosten)effectiviteitsstudie naar een op Hallucinaties gerichte Integratieve Therapie (HIT) bij patiënten met schizofrenie of verwante psychose

Dr. Durk Wiersma, Dr. Jack A. Jenner, Drs. Fokko J. Nienhuis, Drs. Dennis Stant, Drs. Gerard van de Willige
2001, ISBN-10 90-367-1555-5

4 Blijvende stemmen de baas

Multi Family Treatment (MFT), een geïntegreerde vorm van nabehandeling voor patiënten met persisterende auditieve hallucinaties en sociale beperkingen

Drs. Gerard van de Willige, Prof. dr. Durk Wiersma, Dr. Jack A. Jenner
2003, ISBN-10 90-367-1784-1

5 Evidentie voor de Geestelijke Gezondheidszorg

De klinische epidemiologie van psychiatrische stoornissen (oratie)

Durk Wiersma
2004, ISBN-10 90-367-1967-4

6 ADHD en ASS bij volwassenen

Onderzoek naar diagnostiek van ADHD en ASS bij normaal begaafde volwassenen, alsmede naar de functionele beperkingen en zorgbehoeften

Drs. A.M.D.N. van Lammeren, Dr. C.E.J. Ketelaars, Drs. E.H. Horwitz, Prof. dr. D. Wiersma
2004, ISBN-10 90-367-2112-1

7 Zorg voor mensen met langdurige psychiatrische problematiek

Onderzoek in een regio met een geïntegreerd GGz-aanbod
J.T. van Busschbach, E. Visser, S. Sytema, P. Bastiaansen
2004, ISBN-10 90-367-1968-2

8 Cognitieve Zelftherapie voor patiënten met chronisch-recidiverende depressie of (gegeneraliseerde) angststoornis

Drs. Peter C.A.M. den Boer, Prof. dr. Durk Wiersma, Drs. Inge A.M. ten Vaarwerk, Drs. A. Dennis Stant, Prof. dr. Robert J. van den Bosch
2005, ISBN-10 90-367-2303-5

9 Blijvend aan het werk

Onderzoek naar het lange termijnresultaat van arbeidsrehabilitatie bij DAAT-Drenthe

Jooske T. van Busschbach, Ellen Visser, Sjoerd Sytema, Durk Wiersma
2006, ISBN-10 90-367-2565-8

10 Begeleide lotgenotengroepen voor mensen met een psychose

Een gecontroleerde effectiviteitsstudie

Drs. Stynke Castelein, Dr. Richard Bruggeman, Dr. Jooske T. van Busschbach, Prof. dr. Durk Wiersma
2006, ISBN-13 978-90-367-2431-9

11 Draaiboek voor het begeleiden van een**lotgenotengroep voor mensen met een psychose**

Stynke Castelein, Pieter Jan Mulder, Richard Bruggeman
2012 (2e druk), ISBN 978-90-367-5921-2

12 Cognitive self-therapy. A contribution to long-term treatment of depression and anxiety (proefschrift)

Peter C.A.M. den Boer
2006, ISBN-10 90-367-2714-6

13 Antipsychotic Treatment Strategies and Early Course of First Episode Psychosis (proefschrift)

Lex Wunderink
2006, ISBN-10 90-367-2812-6

14 De GGz aan huis bij de huisarts

Een beschrijvend onderzoek naar de inzet van sociaal psychiatrisch verpleegkundigen in huisartspraktijken rondom Emmen en Stadskanaal
K.J.K. Wolters, J.T. van Busschbach, E.G. Soldaat, J.C.A. de Bruijn.
2006, ISBN-10 90-367-1966-6

15 Economic evaluation in mental healthcare (proefschrift)

Assessing the cost-effectiveness of interventions for patients with major depressive disorder or schizophrenia in the context of the Dutch healthcare system
Dennis Stant
2007, ISBN 978-90-36729-59-8

16 UTOPIA. Uit en Thuis: Onderzoek naar de Participerende Instellingen van de RIBW Alliantie

C. de Heer-Wunderink, A.D. Caro-Nienhuis, S. Sytema, D. Wiersma
2007, ISBN 978-90-367-3106-5

Onderweg

Even blijven staan, kijken en dan zien
Gedichten en observaties van Rob Giel gedurende zijn dienststreizen, met name voor de WHO
Rob Giel
Bijzondere uitgave in de RGOc-reeks, 2007, ISBN 978-90-367-3210-9
[Alleen verkrijgbaar via de boekhandel]

17 Bereaved by Suicide (proefschrift)

Family-based cognitive-behavior therapy to prevent adverse health consequences among first-degree relatives and spouses
Marieke de Groot
2008, ISBN 978-90-367-3368-7

18 Guided peer support groups for psychosis. A randomized controlled trial (proefschrift)

Stynke Castelein
2009, ISBN 978-90-367-3689-3

19 Nait soez'n, moar deurbroez'n met elkaar: de psychiatrische woonzorg is nog lang niet klaar

Een onderzoek naar de woonkwaliteit van zelfstandig wonenden met langdurige psychiatrische problematiek in Groningen
A.D. Caro-Nienhuis, C. de Heer-Wunderink, A. Dompeling, A. Messchendorp, L. Tan
2009, ISBN 978-90-367-3848-4

20 Betrokkenheid in kaart gebracht

Ontwikkeling en gebruik van de Triadekaart in de GGZ
 Jooske T. van Busschbach, Kerstin J.K. Wolters, Hannie
 P.A.T. Boumans
 2009, ISBN 978-90-367-3890-3

21 Pharmacogenetics of Antipsychotic-Induced**Parkinsonism and Tardive Dyskinesia:**

a Focus on African-Caribbeans and Slavonic Caucasians
 (proefschrift)
 Asmar Al Hadithy
 2009, ISBN 978-90-607-0001-9

22 De RIBW doet mee

Functioneren en tevredenheid van cliënten die
 woonbegeleiding ontvangen van de RIBW's, de tweede
 fase van het UTOPIA-onderzoek.
 C. de Heer-Wunderink, E. Visser, A.D. Caro-Nienhuis, S.
 Sytema, D. Wiersma
 2009, ISBN 978-90-367-4094-4

**23 Drug safety in patients with psychotic disorders
(proefschrift)**

Susanne Gabriele Schorr
 2010, ISBN 978-94-607-0007-1

**24 Desired and undesired effects of antipsychotic
treatment from a patients perspective:**

the psychometric evaluation of a self-rating instrument
 (proefschrift)
 Hugo Arnout Wolters
 2010, ISBN 978-90-367-4129-3

25 Ontwikkelingen in de RIBW

Tweede prevalentietmeting in het kader van het UTOPIA-
 onderzoek
 A.D. Caro-Nienhuis, C. de Heer-Wunderink, S. Sytema, D.
 Wiersma
 2010, ISBN 978-90-367-4431-7

26 Auditory hallucinations in childhood (proefschrift)

Agna Bartels
 2011, ISBN 978-94-6070-036-1

**27 Personalized pharmacotherapy of psychosis.
Clinical and pharmacogenetic approaches
(proefschrift)**

Jelle Vehof
 2011, ISBN 978-90-367-4931-2

28 Vaktherapie in Noord Nederland

een beschrijving van de beroepspraktijk, behandel-effecten
 en tevredenheid van patiënten met vaktherapie binnen de
 noordelijke geestelijke gezondheidszorg.
 L.C. Aerts, J.T. van Busschbach en D. Wiersma
 2011, ISBN 978-90-367-5149-0

**29 Early detection of psychosis; why should we care?
(proefschrift)**

Nynke Boonstra
 2011, ISBN 978-90-367-5153-7

**30 Recovery in first episode psychosis: role of
neurocognition, antipsychotics and cannabis
(proefschrift)**

Gunnar Faber
 2011, ISBN 978-90-809623-0-9

31 Successful community living: a ‘Utopia’? A survey of people with severe mental illness in Dutch Regional Institutes for Residential Care (proefschrift)

Charlotte de Heer

2012, ISBN 978-90-367-5482-8

32 Cognitive functioning in schizophrenia: structure and clinical correlates (proefschrift)

Piotr Quee

2013, ISBN 978-90-367-5895-6

Medewerkers en betrokkenen

70 Medewerkers RGOc en personen betrokken bij onderzoek en/of bestuur van het RGOc voor zover zij in het jaarverslag genoemd worden. In deze lijst ontbreken de ruim 125 behandelaars, onderzoekers en onderzoeksassistenten t.b.v. PHAMOUS bij GGZ Friesland, GGZ Drenthe, UMCG, Lentis, GGZ inGeest, Dimence, Yulius, Mediant, Parnassia en de Mesdagkliniek.

Aerts, L	20, 27, 31, 48, 68	Bruggeman, R	2, 3, 6, 20, 23, 30, 31, 32, 36, 39, 41, 43, 44, 45, 46, 47, 49, 50, 51, 58, 60, 61, 62, 63, 64, 66, 67
Aiello, M	36, 39, 50, 60	Bruggen, V van	32
Aleman, A	17, 22, 31, 36, 39, 41, 44, 45, 46, 47, 48, 50, 61, 65	Bruins, J	30
Alizadeh, A	36, 45, 60, 63	Bruinsma, CL	30
Apeldoorn, S	34	Buck, KD	46
Arends, A	31, 46, 50, 63	Burger, H	51, 60, 63
Avest, GH ter	30	Busschbach, JT van	13, 14, 16, 20, 21, 27, 31, 36, 39, 43, 44, 46, 48, 49, 50, 52, 53, 54, 56, 60, 66, 67, 68
Bais, B	34, 44, 48	Caro-Nienhuis, AD	56, 59, 67
Barends, I	50	Castelein, S	23, 26, 31, 32, 45, 47, 50, 63, 64, 66, 67
Bartels-Velthuis, AA	17, 18, 30, 31, 32, 43, 45, 46, 47, 50, 51, 53, 57, 58, 63, 68	Conradi, HJ	53
Batelaan, W	43	Corpelijn, E	17
Berg, HJ van den	30	Dalen, P van	32
Berger, C	32	Dekker, O	30
Blijd, E	17, 18	Delissen, R	46
Bockting, C	47, 61	Diekstra, R	2
Boer, M de	34, 43, 47, 64	Dijk, A van	32, 49, 57
Boerhout, C	34, 54	Dingemans, P	31, 32, 50
Bogers, CHM	11, 32, 64	Dlabac-de Lange, JLASN	34, 48
Boonstra, N	23, 48, 50, 58, 63, 64, 65, 68	Donkersgoed, R van	22, 34, 46
Bos, E	53, 54, 58, 59, 63	Doorduyn, J	50, 58
Bos, N	48	Drost, LM	31, 34, 53, 63
Boshuisen, ML	32	Emerencia, A	34, 48, 50, 60, 65
Bous, H	43, 47	Ende, P van der	34, 52
Brink, E van den	53, 64	Es, F van	31, 34, 45, 46, 47, 50
Brink, RHS van den	30, 31, 32, 34, 36, 43, 49, 52, 54, 57, 58, 61	Gaag, M van der	46, 47, 50, 59, 60, 64, 65
Broer, J	58	Geerling, B	32
		Glas, G	12, 31, 32, 52

Haar, ES van der 30
 Hag, E van 't 50
 Hartogs, BMA 52
 Heer-Wunderink, C de 26, 31, 49, 59, 63, 67, 68
 Heuvel, E van der 16, 34, 45
 Hoenders, HJR 32, 34, 46, 53, 58, 59
 Ising, H 50, 59, 65
 Islam, A Md 34, 45
 Jansen, A 30
 Jeronimus, BF 49
 Jenner, JA 55, 58, 64, 66
 Jong, JTVM de 34, 46, 53, 59
 Jong, S de 46
 Jonge, P de 12, 32, 34, 48, 58, 59, 63
 Jonge, M de 44
 Jonker, I 50
 Jonkers, A 50
 Jörg, F 21, 22, 30, 31, 44, 50, 56, 59
 Kalverdijk, LJ 32
 Kamphuis, JR 32, 46
 Kar, F van der 45
 Karsten, J 32
 Kedzierski, H 28
 Keeming, M 32
 Kertokarijo, M 31
 Klaassen, R 47, 58, 59, 63, 65
 Klein, H 31, 50, 58
 Knegtering, H 23, 31, 36, 39, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 54, 60, 61, 63, 64
 Korevaar, EL 16, 34, 49, 52
 Kortrijk, H 34, 60
 Kranenburg, G van 34, 52
 Krieke, JAJ van der 13, 16, 32, 34, 48, 50, 60, 64, 65
 Kroon, H 46, 48
 Lako, Irene 34, 47, 51, 52, 60
 Leersum, MA van 45
 Liemburg, EJ 34, 45, 47, 48, 50, 61, 65
 Lubbert, M 50
 Lysaker, P 17, 46, 62
 Malda, A 50, 63
 Marquenie, F 44
 Meer, L van der 41, 47, 48, 50, 56, 61
 Meijer, A 30
 Messchendorp, M 2, 3, 31, 32
 Michon, H 27, 46, 48
 Mul, P 30
 Mulder, PJ 25, 26, 27, 64, 67
 Mulder, H 12, 32, 63
 Mulder, E 50
 Mulder-Paalman, MH 54, 63
 Muthert, JK 52
 Nauta, M 32, 50, 59, 61
 Nicolai- van Swaaij, MHE 49
 Nieboer, R 22, 50, 57, 65
 Nieman, D 50, 59, 65
 Nienhuis, FJ 57, 65, 66
 Niersman, A 46
 Nijboer, B 50
 Oosterbaan, AS 32
 Oosterhoff, MD 32
 Opdam, T 32
 Opmeer, E 50, 65
 Os, J van 47, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65
 Os, TWDP van 54
 Oude Voshaar, RC 11, 30, 31
 Panjer, R 32
 Petkov, N 34, 50
 Pijnenborg, GHM 31, 34, 36, 41, 46, 47, 50, 62

- Ploeg, K van der 52, 53
 Pompe, H 49
 Punwasi, P 32
 Quak, J 50
 Quee, PJ 17, 44, 36, 45, 60, 61, 62, 69
 Renard, S 36, 62
 Rietveld, AA 30
 Risselada, A 32, 45, 63
 Risselada, R 31
 Ruhé, HG 12, 30, 32
 Rutgers, M 43, 46
 Schaap-Jonker, H 52
 Scheffers, M 34, 53
 Schneider, H 44, 48, 62
 Schoevers, RA 12, 13, 30, 32, 33, 36, 39, 50, 54, 60
 Scholte-Stalenhoef, AN 36, 47
 Schuppert, M 32, 50
 Slooff, CJAJ 19, 23, 30, 31, 34, 45, 47, 49, 50, 51, 52, 60, 64
 Slooff, EH 25
 Smid, HGOM 45, 59
 Smits, C 50
 Soeren, FPJ van 32
 Stant, D 16, 27, 48, 50, 61, 66, 67
 Steendam, M 30
 Stellinga-Boelen, AAM 46
 Stevens, A 12, 32
 Stiekema, A 36
 Swart, M 61
 Swildens, W 21, 44, 46, 64
 Sytema, S 13, 30, 32, 34, 48, 49, 50, 51, 53, 57, 58, 59, 60, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68
 Taxis, K 34, 46, 51, 60
 Timmerman, L 30, 32
 Troost, S 31
 Troquete, N 36, 54
 Vaarwerk, IAM ten 66
 Veermans, E 13, 30, 32, 51
 Velde, J van der 36, 45, 50, 65
 Veldthuis, M 2
 Velligan, D 17, 44, 62
 Velzen, CJM van Velzen 31
 Venema, H 31
 Verlinde, AA 11, 31
 Visser, E 13, 30, 45, 49, 51, 57, 58, 59, 60, 66, 68
 Vogel, W de 31, 50
 Vollbehr, NK 46
 Vollema, M 47
 Vos, A de 36, 50
 Vries, SO de 12, 32, 62, 64
 Vugt, M van 27, 48
 Waal, A van der 31
 Wal, H van der 30
 Walraven, J 32
 Weeghel, J van 21, 34, 45, 48, 52, 59, 64, 65
 Weerd, M van de 31
 Wel, T van 44, 64
 Wessels, AM 31, 50, 64
 Wiersma, D 6, 19, 20, 34, 36, 44, 45, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 56, 58, 59, 60, 61, 62, 64, 65, 66, 67, 68
 Wigman, JTW 31, 47
 Willige, G van de 31, 43, 47, 56, 58, 64, 66
 Wolters, G 36, 44, 49, 54
 Wolters, H 50, 68
 Wunderink, A 30, 31, 32, 34, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 57, 58, 59, 63, 64, 65, 67
 Zuidersma, M 32